

יד מהרש"א

מסכת כתובות

פרק הכותב

דף פג. – דף צ.

יד' טבת תשע"ח

© Yechezkel Folger 2018

מפתח

דף פג.	4
..... סוגיא דכתב לה חלק א' גמרא וכי כתב לה	4
..... סוגיא דכתב לה חלק ב' תד"ה כדרב כהנא	4
..... סוגיא דכתב לה חלק ג' תוספות בא"ד דלא תיקשי	5
..... סוגיא דכתב לה חלק ד' תוספות בא"ד דאטו	5
..... סוגיא דכתב לה חלק ה' תוספות בא"ד והשתא	5
..... סוגיא דכתב לה חלק ו' תוספות ד"ה רב אשי אמר	6
..... סוגיא דכתב לה חלק ז' תוספות ד"ה פירי פירות	7
..... סוגיא דכתב לה חלק ח' תוספות ד"ה הוה אמינא עד עולם אפירות	8
דף פד.	9
..... סוגיא דחכמים עשו חיזוק חלק א' תד"ה וסבר רב תנאו בטל	9
..... סוגיא דחכמים עשו חיזוק חלק ב' תוספות ד"ה ורב סבר	11
..... סוגיא דינתנו ליורשים חלק א' – רש"י ד"ה ינתנו ליורשים	12
..... סוגיא דינתנו ליורשים חלק ב' גמרא אין הכי נמי אידי	13
דף פד:	13
..... תד"ה ולר' עקיבא תפיסה לא מהניא כלל	13
..... תוספות ד"ה והוא שתפס	14
..... תד"ה ואמר ר' יוחנן	14
דף פה.	15
..... רש"י ד"ה קרענא	15
..... תוספות ד"ה אית לך סהדי	15
..... תוספות בא"ד באותה שעה	16
דף פה:	16
..... סוגיא דשב מרגניתא חלק א' תוספות ד"ה ועוד הא	16
..... סוגיא דשב מרגניתא חלק ב' בא"ד וכן בפרק איזהו נשך	17
..... סוגיא דשב מרגניתא חלק ג' תוספות בא"ד דהתם מיירי	17
..... סוגיא דשב מרגניתא חלק ד' תוספות בא"ד אבל דהבא פריכא	18
דף פו.	18
..... תוספות ד"ה תיזיל ותיחלה	18
..... תוספות בא"ד ואם ה'י	18
..... תד"ה לאשה לא	18
..... תוספות ד"ה אמר לא ניהא לי	19
דף פו:	20
..... תוספות ד"ה אינה מגורשת חלק א'	20
..... תוספות ד"ה אינה מגורשת חלק ב' בא"ד מיהו	21
..... תוספות ד"ה ר' אליעזר אומר	22
..... סוגיא דנדר ושבועה חלק א' תוספות ד"ה נדר ושבועה	23
דף פז.	24
..... סוגיא דנדר ושבועה חלק ב' רש"י ד"ה כתוב דלא משבעת לי	24
..... תוספות בד"ה מנכסי יתומים	24
..... בא"ד דלא תוקמא [בד"ה מקשים]	24
דף פז:	25
..... תוספות ד"ה ואלו נשבעין	25
..... תוספות ד"ה או דלמא פוגמת	26
..... תוספות ד"ה ועוד אין נשבעין	27

דף פח.	27
סוגיא שבועה דאורייתא חלק א' רש"י ד"ה לידי שבועה דאורייתא	28
סוגיא שבועה דאורייתא חלק ב' תוספות ד"ה מייתי לה	28
סוגיא שבועה דאורייתא חלק ג' תוספות בא"ד אי נמי	28
תד"ה היכי סמיך	29
דף פח:	29
סוגיא דר' שמעון אהייא חלק א' תד"ה ב"ד משביעין אותו	29
סוגיא דר' שמעון אהייא חלק ב' תוספות ד"ה וקמיפלגי	31
סוגיא דר' שמעון אהייא חלק ג' תוספות ד"ה לאפוקי	31
דף פח:	33
סוגיא דהוציאה גט חלק א' – תד"ה הוציאה גט	33
סוגיא דהוציאה גט חלק ב' – בא"ד אע"פ	33
דף פט.	34
סוגיא דהוציאה גט חלק ג' בא"ד דלמחר תגבה ובא"ד וכת	34
סוגיא דהוציאה גט חלק ד' תוספות בא"ד והי' לי שובר	35
סוגיא דהוציאה גט חלק ה' תוספות בא"ד והא יכול לבא לידי הפסד	35
סוגיא דהוציאה גט חלק ו' תוספות ד"ה שמע מינה	36
סוגיא דהוציאה גט חלק ז' תוספות ד"ה גט גובה	36
דף פט:	38
סוגיא דהוציאה גט חלק ח' גמרא אלא כולה רשב"ג	39
סוגיא דהוציאה גט חלק ט' רש"י ד"ה מנלן	40
רש"י ד"ה שני גיטין	41

דף פ.ג.

סוגיא דכתב לה חלק א' גמרא וכי כתב לה

גמרא וכי כתב לה הכי מאי הוה והתניא כו' ממאי דפריך מאמירה לכתיבה גם ממלת הכי שנראה כמיותר נ"ל לפרש דבלאו הך דתני ר' חייא אומר ה"מ לפרש הכותב דמתני' דהיינו בכתיבה וקנין ולא תקשי ברייתא דאיירי באמירה בעלמא אבל השתא דתני ר' חייא האומר ע"כ האי כתיבה דמתני' נמי הכי הוא באמירה בעלמא בלא קנין ותקשי והתניא כו' וק"ל:

- (1) משנה – הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך ... אם מכרה ונתנה קיים
- (2) בברייתא דר' חייא קתני "האומר לאשתו וכו'" במקום הכותב לאשתו
- (3) גמרא לפי גרסת מהרש"א – קשיא למשנה – וכי כתב לה הכי מאי הוה והתניא בברייתא ב' שנים שהם שותפין בשדה ואמר האחד לחברו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום
- (4) מהרש"א – ממאי דפריך מן אמירה בברייתא ב' לכתיבה במשנה – גם ממלת "הכי" שנראה כמיותר – נראה דאי לאו ברייתא דר' חייא לית להקשות ממשנה דאיירי בכתיבה וקנין לברייתא ב' דאיירי באמירה בעלמא – אבל השתא דקתני "האומר" בברייתא דר' חייא מקשי שפיר דכתיבה דמשנה לאו דוקא ומצי סליק נפשי' כי כתב לה "הכי" כלומר אפילו באמירה ולא קנין

סוגיא דכתב לה חלק ב' תד"ה כדרב כהנא

תוס' בד"ה כדרב כהנא כו' ואי איפשי בה דמייתי הוה לשון טוב כו' וי"ל מדקאמר נחלה הבאה כו' משמע דבלשון גרוע מיירי דבלשון טוב אפילו בבאת לו כבר כו' עכ"ל ומשום דהך מלתא דבלשון טוב אפילו בבאה לו כבר נמי לא פסיקא לכך מייתי מדרבא מדהאומר אי אפשי כו' והיינו כגון זו באיני ניזונת ואיני עושה דבאה לו כבר ותוכל להסתלק בלשון טוב דהיינו אי אפשי ומינייה שמעינן בנחלה הבאה דנקט היינו ע"כ אפילו בלשון גרוע אבל לפר"י לקמן דמסברא ידע דלישנא מעליא מהני אפילו בבאה לו כבר הוצרך לפרש דלא אייתי מלתא דרבא אלא כדי ליתן טעם כו' כמ"ש לקמן ודו"ק:

- (1) המשך דגמרא כמבואר ברש"י
 - (א) תירוצ'
 - (i) אמרי דבי ינאי בכותב לה ועודה ארוסה – מי שהקרקע שלו ובא ליתנו לחבירו ודאי דצריך לשון מתנה ומתניתין בכותב לה עד שלא זכה בנכסים ומתנה עמה שלא יזכה בהן לכשישאנה ואין צריך לשון מתנה שהרי אין לו עכשיו רשות בהן
 - (ii) כדרב כהנא דאמר רב כהנא נחלה הבאה לאדם ממקום אחר – שאינה ירושת אבותיו אלא ע"י מעשיו תבא לו כגון נחלת אשתו הבאה לו ע"י נשואין שלו – אדם מתנה עליה שלא יירשנה דהואיל ומשום תקנתא דידיה תקון רבנן והוא בא למחול עליה מוחל
 - (iii) וכדרבא דאמר רבא האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו מאי כגון זו כדרב הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה

(2) תוספות

(א) כדרב כהנא כו'

- (i) ואם תאמר היכי מייתי ראייה דמהני לשון דין ודברים שהוא לשון גרוע דלמא כל הנהו דמייתי מיירי בלשון טוב ואי אפשי בה דמייתי הוי לשון טוב
- (ii) ויש לומר דמדקאמר נחלה הבאה לו לאדם עכשיו דווקא ולא שבאת לו כבר משמע דבלשון גרוע מיירי דבלשון טוב אפילו באת לו כבר יכול להתנות עליה
- (3) מהרש"א – וכדי לקבוע אשר בלשון טוב כגון אי אפשי מהני להסתלק אפילו בבת לך ככר לכך מייתי מדרבא דהאומר אי אפשי כגון זו באיני ניזונית ואיני עושה דזכות מזונות באת לה כבר דמהני – ומיניה שמעינן במילתי' דרב כהנא דנקט נחלה הבאה ולא שבאת כבר ע"כ דאיירי אפילו בלשון גרוע
- (4) המשך תוספות כמבואר במהרש"א – ולר"י נראה דאלשון דין ודברים אין צריך להביא ראייה מדרב כהנא – דמהני מסברא – אלא מייתי ראייה מדרב כהנא דלא תיקשי למאי דאוקמה בכתב לה ועודה ארוסה היכי מצי להתנות בכה"ג והא קיימא לן דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם – ולא הוצרך למייתי ראייה דרבא אלא ליתן טעם דיכול להתנות אף על פי שלא בא לעולם דכיון דלטובתו תיקנוה יכול לומר אי אפשי באותה טובה

סוגיא דכתב לה חלק ג' תוספות בא"ד דלא תיקשי

בא"ד דלא תקשי למאי דאוקמי בכתב לה ועודה ארוסה היכי מצי מקני לה והא קי"ל דאין אדם מקנה דשלב"ל כו' עכ"ל ובלאו הכי פירות לא הוו מיקרי דשלב"ל דה"ל כמו דקל לפירותיו דלא מקרי דשלב"ל כדאמר ר' בעלמא וק"ל:

(1) מהרש"א

- (א) קשיא לפירוש ר"י בחלק ב' – לכאורה אף בלאו הכי דאיירי בכתב לה בעודה ארוסה נמי הוה דבר שלא בא לעולם לפי דפירות אכתי לא באו לעולם
- (ב) תירוץ – מצד פירות לא הוו מיקרי דבר שלא בא לעולם דהוי ל' כמו דקל לפירותיו דלא מקרי דבר שלא בא לעולם כדאמר ר' בעלמא

סוגיא דכתב לה חלק ד' תוספות בא"ד דאטו

בא"ד דאטו יש לה ליטול מזונות בע"כ וכשרוצה חוזרת בה ולא קמ"ל רב הונא אלא שיכולה להפקיע כו' עכ"ל וכ"כ התוס' פ' נערה דבאמרה איני ניזונית כו' אינה מפקעת התקנה לגמרי דלמחר תאמר שתעשה לו וניזונת כו' ע"ש אלא כל זמן שתאמר איני ניזונת אשמעינן דיכולה להפקיע מעשה ידיה מבעלה אבל סילוק דהכא דאין לי דין ודברים ודאי דליכא לפרושי אלא שאין יכול לחזור בו כדמוכח במתני' וק"ל:

(1) המשך שיטת ר"י בתוספות – ובמילתיה דרבא לחודא לא סגי בלא מילתיה דרב כהנא דממילתיה דרבא לא שמעי' שיכול להתנות בדבר שלא בא לעולם אף על גב דרבא קאי על מילתיה דרב הונא דאיירי במזונות שלא באו לעולם – דהתם אינו חידוש במה שאין לה מזונות דאטו יש לה ליטול מזונות בעל כרחה ואכן כשרוצה חוזרת בה – ולא קא משמע לן רב הונא אלא שיכולה להפקיע מעשה ידיה מבעלה כל זמן שתאמר איני ניזונית – אבל סילוק דמשנה דאין לי דין ודברים ודאי אין יכול לחזור בו מדקתני שאם מכרה ונתנה קיים

(2) מהרש"א – וכ"כ התוס' פ' נערה דבאמרה איני ניזונית כו' אינה מפקעת התקנה לגמרי דלמחר תאמר שתעשה לו וניזונת כו' – אלא כל זמן שתאמר איני ניזונת אשמעינן דיכולה להפקיע מעשה ידיה מבעלה

סוגיא דכתב לה חלק ה' תוספות בא"ד והשתא

בא"ד והשתא מייתי מדרב כהנא דנהי דמכח תנאי לא מהני מכח סילוק כו' עכ"ל למאי שכתבו הכא דלאשה איבעי לה לאתנויי כו' ה"נ בהך דרב כהנא (דלבעל) {דלאשה} ה"ל לאתנויי ומתני (האשה) {הבעל} וה"ל פטומי מילי ולתירוץ ראשון נמי ע"כ מלתא דרב כהנא לאו בדרך תנאי קאמר דהך מלתא מדר' יהודה דגבי שאר כסות ועונה שמעינן לה שפיר ואדם מתנה כו' דקאמר רב כהנא לאו דוקא אלא סילוק בעלמא וה"נ רבן שמעון בן גמליאל דקאמר מפני שמתנה כו' לאו דוקא אלא סילוק הוא דבהכי איירי כולה מתני' ודו"ק:

(1) המשך תוספות

(א) קשיא – בלא רב כהנא נמי למה לא יוכל להסתלק בכותב לה ועודה ארוסה מידי דהוה אשאר כסות ועונה דלרבי יהודה בדבר שבממון תנאו קיים ורבי מאיר נמי לא פליג אלא משום דקסבר מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל

(ב) תירוץ ראשון – הכא מיירי באומר לה שלא דרך תנאי אלא אומר לה דין ודברים אין לי בנכסיך

(ג) תירוץ שני – אשה היא דאיבעי לה לאתנויי לטובתה שניסת לו על תנאי שלא תתחייב לו באכילת פירות וכיון דלא עשאה ככה אלא מתני הבעל הוה ליה פטומי מילי בעלמא ואינו תנאי ממש

(2) מהרש"א

(א) למאי שכתבו הכא בתירוץ שני דאשה איבעי לה לאתנויי כו' ה"נ בהך דרב כהנא בנחלה הבאה לאדם ממקום אחר שלא יירשנה בעלה (כגון נחלת אשתו הבאה לו על ידי נישואין שלו) ה"ל לאשה לאתנויי לטובתה שלא יירשנה בעלה והא דמתני הבעל ה"ל פטומי מילי ואינו תנאי ממש

(ב) ולתירוץ ראשון נמי ע"כ מלתא דרב כהנא לאו בדרך תנאי קאמר דהך מלתא דתנאי כבר מדר' יהודה דגבי שאר כסות ועונה שמעינן לה שפיר – ואדם מתנה כו' דקאמר רב כהנא לאו דוקא אלא סילוק בעלמא

(ג) ובזה מובן בין לתירוץ ראשון בין לתירוץ שני דמייתי מדרב כהנא דנהי דמכח תנאי לא מהני מכח סילוק בעלמא מועיל

(3) המשך מהרש"א

(א) קשיא – הרי ר' שמעון בן גמליאל מסיק אשר לשונות הבעל במשנה לא מהני ואם מתה יירשנה מחמת דמתנה על מה שכתוב בתורה ולכאורה משמע דהני לשונות תנאי ממש חשיבי

(ב) תירוץ – מוכרח דאף הך דרבן שמעון בן גמליאל לאו דוקא אלא סילוק הוא וס"ל דלשונות משנתנו לא מהני לסלק נפשי'

סוגיא דכתב לה חלק ו' תוספות ד"ה רב אשי אמר

[דף פג עמוד ב] בד"ה רב אשי כו' למאי דלית ליה לרב אשי יד בעל כו' תימה אמאי כו' עכ"ל פי' לדבריהם דודאי אית ליה לרב אשי בעלמא יד בעל השטר על התחתונה אלא דהכא כיון דנכסייך לא משמע אלא ממכירה {שמוכרת היא בחייה} דסילק נפשיה ודאי דאין לחלק בין לכתחלה לדיעבד אבל לאביי דבנכסייך לא משמע ליה סילוק ממכירתה אלא משום דיד בעל השטר על התחתונה ומשום ספיקא נימא דמפחות שבכולן דהיינו מכירה סילק נפשיה כיון דספיקא הוא לא תמכור מיהת לכתחלה ודו"ק:

(1) ניהדר למשנה – הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך הרי זה אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה – אבל אם מכרה ונתנה קיים

(2) גמרא כמבואר ברש"י

- (א) כיון דאוקמת דבלשון זה יכול להסתלק למה אינו מסולק מן הכל
- (ב) אמר אביי יד בעל השטר על התחונה – כל המוציא שטר על המוחזק בדבר מה שמפורש בשטר יכול לתבוע עליו ואם השטר סתום מורידים אותו לפחות שבמשמעות השטר וכאן הבעל בא בתקנת חכמים על נכסי אשתו בשלשה דברים לאכול פירות ולירש ואם תמכור מכרה בטל וזו מוציאה עליו שטר שכתב לה בעלה דין ודברים אין לי בנכסייך ולשון סילוק הוא זה והוא יכול לטעון ודאי לשון סילוק הוא אבל לא נסתלקתי אלא מפחות שבדברים וזו היא המכירה אבל כל זמן שלא תמכור אוכל פירות
- (ג) רב אשי אמר אין לך אלא דקדוק הלשון – "בנכסייך" אמר לה אבל לא בפירותיהן ובעודן שלה קאמר לה דהא בנכסייך קאמר ולא לאחר מיתה שבטל שמה מעליהן
- (3) תוספות – קשיא – למאי דלית ליה לרב אשי הך דאביי דיד בעל השטר על התחונה תימה אמאי קתני שאם מכרה ונתנה קיים בדיעבד לכתחילה נמי תמכור
- (4) מהרש"א – פ' לדבריהם דודאי אית ליה לרב אשי בעלמא דיד בעל השטר על התחונה היכא דיש ספק במשמעות השטר אלא דהכא ליכא ספק במשמעות כיון דנכסייך ברור לרב אשי דמשמעו דסילוק נפשי' ממכירתה בין לכתחלה בין בדיעבד – אבל לאביי דבנכסייך לא משמע ליה סילוק ממכירתה ומשום ספקא נוקטין דיד בעל השטר על התחונה וסילק בעל נפשי' מפחות שבכולן אתיא שפיר דבוקשטא פחות שבכולן היינו דסילק נפשיה דיקא ממכירה דיעבד אבל לכתחלה לא תמכור

סוגיא דכתב לה חלק ז' תוספות ד"ה פירי פירות

בד"ה פירי פירות כו' כמאן דכתב לה עד עולם דמי משמע דעד עולם פשיטא ליה כו' עכ"ל נראה דכבר הרגיש רש"י בזה שכתב וה"ק עד שיכתוב ובפירי פירותיהן היינו עד עולם עכ"ל ר"ל לאו כאילו כתב עד עולם דודאי לא מהני עד עולם לחוד אלא דפירי פירות שכתב כוונתו עד עולם וכן פירש הר"ן דבריו אך קשה לפרש"י דאמאי לא קאמר נמי הכא עד עולם ל"ל הא קמ"ל אף על גב דכתב עד עולם אי כתב לה פירי פירות אין אי לא לא דכה"ג אמר בסמוך גבי את"ל עד עולם דוקא כו' ועוד יש לדקדק לפרש"י אמאי לא מספקא ליה נמי אי תרוייהו לאו דוקא ובהא יש ליישב דאי תרוייהו לאו דוקא ה"ל למתני במתני' או עד עולם ודו"ק:

(1) ניהדר למשנה – ר' יהודה אומר לעולם אוכל פירי פירות עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד עולם

(2) גמרא

(א) איבעיא להו לר' יהודה דתנא תרתי ובפירי פירותיהן עד עולם

(i) צד א' לרש"י – פירי פירות דוקא דבהאי לי שנא לחוד סגי לאסתלוקי מפירי פירות ומפירי דפירי פירות עד עולם ולא בעי להוסיף ולמיכתב "עד עולם" – ואי כתב בפירותיהן עד עולם ולא כתב בפירי פירות לא אסתלק מפירי פירות וכל שכן דלא אסתלק מפירי דפירי פירות

(ii) צד א' לתוספות – פירי פירות דוקא דבהאי לי שנא לחוד סגי לאסתלוקי מפירי פירות ומפירי דפירי פירות עד עולם ולא בעי להוסיף ולמיכתב "עד עולם" – אבל אי כתב בפירותיהן עד עולם אף על גב דלא כתב בפירי פירות פשיטא דמסתלק מפירי פירות ומפירי דפירי פירות עד עולם

(iii) צד ב' – או דלמא עד עולם דוקא – דבעד עולם תליא מילתא ובפירי פירות לא בעי למיכתב ואי כתב מפירי פירות ולא כתב עד עולם לא אסתלק מפירי דפירי פירות

(iv) או דלמא תרוייהו דוקא דצריך לומר תרוייהו

3 המשך דגמרא

- (א) שאלה א' – לצד א' דפירי פירות דוקא עד עולם למה לי
- (ב) תשובה א' – "הא קמ"ל כיון דכתב לה פירי פירות כמאן דכתב לה עד עולם דמי"
- (i) רש"י לביאור תשובה א' – "הכי קאמר עד שיכתוב ובפירי פירותיהן היינו עד עולם" ומפרש מהרש"א אשר רש"י מדגיש דמשמעו כאלו כיוון בהדיא עד עולם דהיינו אפילו לפירי דפירי פירות וכו' ואין משמעו "כאלו ממש כתב לה עד עולם" דלפירוש רש"י קבענו אשר למיכתב "עד עולם" לא מהני
- (ii) תוספות לביאור תשובה א' – משמעו כאלו ממש כתב עד עולם דהרי קבענו לתוספות דאכן בכתב עד עולם פשיטא דמהני להסתלק מפירי פירות ומפירי דפירי פירות עד עולם – ואכן על סמך ביאור זו נקטו תוספות שלא כרש"י דפירש אשר לצד א' **אי כתב בפירותיהן עד עולם ולא כתב בפירי פירות לא אסתלק מפירי פירות** וכל שכן דלא אסתלק מפירי דפירי פירות
- (ג) שאלה ב' – לצד ב' דעד עולם דוקא פירי פירות למה לי
- (ד) תשובה ב' – הא קמ"ל אף על גב דכתב לה פירי פירות אי כתב לה עד עולם אין – אי לא לא
- (4) מהרש"א

- (א) קשיא א' לרש"י – הוה לה לגמרא לתרץ לשאלה א' בהיפך לתירוץ לשאלה ב' דהיינו דקא משמע לן דאף על גב דכתב לה עד עולם אי כתב לה פירי פירות אין – אי לא לא
- (ב) קשיא ב' לרש"י

(i) בשלמא לתוספות דפשיטא אשר "לעולם" לחודי' מהני – אז כבר בדמיבעיא להו אלו פירי פירות דוקא מהני בעצם מיבעי להו אלו כל אחד לחוד מהני ולכן מובן דלא איצטריך למיבעיא בהדיא דלמא תרוייהו לאו דוקא

(ii) אבל לרש"י דמפרש דלא מוכרח אשר "עד עולם" לחודי' מהני אז בדמיבעיא להו אלו פירי פירות דוקא מהני אכתי לא נכלל באיבעיא זו בעצם מיבעי להו אלו תרוייהו לאו דוקא ודכל אחד לחוד מהני – ולכן תיקשי לרש"י דהוי לה לגמרא למיבעי אלו תרוייהו לאו דוקא דכל אחד לחודי' מהני

(ג) תירוץ לקשיא ב' – אי תרוייהו לאו דוקא ה"ל למתני במתני' פירי פירותיהן או עד עולם

סוגיא דכתב לה ח' תוספות ד"ה הוה אמינא עד עולם אפירות

בד"ה ה"א עד כו' אפירות שבחייה ובמותה לא יאכל כו' עכ"ל ובהא לא פליג ר"י את"ק דמודה דבלאו הכי אינו מסתלק מפירות שבמותה ומפירוש מהרש"ל בדשיירא מחיים שלא יאכל אחר מיתה עכ"ל ואפשר שהכריחו לפרש כן דבפירות שגדלו אחר מותה לא יוכל להסתלק אלא מירושא ולא ידענא הכרע בזה וק"ל:

(1) ניהדר למשנה

(א) תנא קמא – הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך הרי זה אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה אבל אם מכרה ונתנה קיים – כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן הרי זה אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה

(ב) ר' יהודה אומר לעולם אוכל פירי פירות עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד עולם [ואם מתה יורשה] – כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן בחיך ובמותך אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה אינו יורשה

(2) המשך דגמרא

- (א) שאלה ג' – אם תמצי לומר דלר' יהודה תרוייהו דוקא תרתי למה לי למיכתב בשטר – כלומר בקושטא למה צריכי תרוייהו ולא מספיק לשון אחת מהן
- (ב) תשובה דגמרא (יבואר בתוספות להלן) – היינו טעמא דלא מספיק עד עולם מבלי פירי פירות כיון דאי לא כתב לה גם כן פירי פירות הוה אמינא לעולם אפירות קאי להכי איצטריך פירי פירות וכו'
- (3) פירוש תוספות לתשובה דגמרא כמבואר במהרש"א
- (א) קתני לתנא קמא כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן הרי זה אינו אוכל פירות בחייה – ובהא מודה ר' יהודה לתנא קמא דהיכא דלא כתב לעולם אינו מסתלק אלא מפירות שגדלו בחייה ולא מסתלק מפירות שגדלו לאחר מיתה
- (ב) והשתא מפרשי בגמרא לר' יהודה דאלו כתב לעולם ולא כתב פירי פירותיהן הוה אמינא אשר "לעולם" מהני דוקא להסתלק מן פירות שגדלו לאחר מיתה – אבל מכל מקום אינו מסתלק מפירי פירות כל עיקר – מה שאין כן אלו מוסיף נמי פירי פירותיהן אינו אוכל לעולם לא פירות ולא פירי פירות
- (4) מהרש"ל – אלו כתב לעולם ולא כתב נמי פירי פירותיהן הוה אמינא אשר "לעולם" מהני דוקא להסתלק מן פירות שגדלו בחייה שלא יאכל אחר מיתה ולכן איצטריך פירי פירות למילף דלא יאכל אף פירי פירות
- (5) מהרש"א
- (א) אפשר שהכריחו מהרש"ל לפרש כן דבפירות שגדלו אחר מיתה לא יוכל להסתלק אפילו באמרו לעולם ופירי פירותיהן מחמת דשלו הן מצד ירושה דהרי ר' יהודה אית לי דאם מתה יורשה אי לאו דהוסיף נמי בחייה ובמותך
- (ב) ומקשה מהרש"א "ולא ידענא הכרע בזה" דיכול להיות אשר הגם דיוורש נכסי אשתו מכל מקום מסתלק מפירות שגדלו לאחר מיתה בדקלים שקיימו בחייה

דף פד.

סוגיא דחכמים עשו חיזוק חלק א' תד"ה וסבר רב תנאו בטל

[דף פד עמוד א] בד"ה וסבר רב תנאו כו' דה"נ לא ידע דמחיל שהרי אינו ברור לו שהיא תמות כו' עכ"ל ומהאי טעמא דלא ידע דמחיל ה"ל כמתנה על מה שכתוב בתורה אבל במילתא דרבנן א"נ דלא ידע דמחיל יוכל להסתלק ממנו ובהכי ניחא שהרי ר' יהודה ס"ל במתניתין דיכול להסתלק מירושתה אף על גב דלא ידע דמחיל והיינו משום דס"ל דירושת הבעל דרבנן ולא ס"ל דעשו חיזוק כשל תורה ומיהו קשה למאי דמסיק בפרק אף על פי לר' יהודה דגבי כתובה עשו חיזוק יותר משל תורה משום דשכיחא תקשי אמאי לא עשו נמי הכא בירושה חיזוק יותר משל תורה דהיא נמי שכיחא כדאמר לעיל וצריך לחלק דשכיחא דכתובה היינו משום דלכל יש כתובה משא"כ בירושה דהכא דאין לכל נכסי מלוג א"ק בסוגיא דפרק אף על פי דפריך לר"י משאר כסות ועונה אכתובה ומשני כתובה דרבנן ועשו כו' אמאי לא משני א"נ דכתובה דאורייתא לא ידעה דקמחלה כמ"ש התוספות הכא גבי ירושה ויש ליישב דסוגיא דפרק אף על פי [לא] אתיא כרב דמחלק בהכי לר"י ולמאי שכתבנו דבמילתא דרבנן אין לחלק ניחא נמי דקשיא להו לעיל לבעלי תוספות מפירות אירושה משום דבמילתא דרבנן אם עשו חיזוק יותר משל תורה כדבעי למימר מעיקרא ליכא לפלוגי בין ידע דמחיל ובין לא ידע ומיהו לפי האמת כיון דטעמיה דרב בירושה משום דעשו חיזוק כשל תורה לית לן למימר הכי אלא דומיא דשל תורה דהיינו דוקא בלא ידע

דמחיל ולא קשיא כלל מפירות אירושה ועוד נראה דבפירות נמי לא ידע דמחיל דאינו ברור שיגדלו ודו"ק:

(1) משנה – ר' יהודה אומר כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיו ובפירותיהן ובפירי פירותיהן בחייך ובמותך אם מתה אינו יורשה – רבן שמעון בן גמליאל אומר אם מתה יירשנה מפני שמתנה על מה שכתוב בתורה וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל

(2) גמרא

(א) אמר רב הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ולא מטעמיה

(ב) קשיא

(i) מאי הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ולא מטעמיה – אילימא הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר אם מתה יירשנה ולא מטעמיה דאילו רבן שמעון בן גמליאל סבר מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ורב סבר תנאו קיים כר' יהודה דאמר על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה בדבר שבממון קיים – ואף על פי כן אם מתה יירשנה דקסבר רב ירושת הבעל דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם דמתנה על דבריהם תנאו בטל יותר משל תורה

(ii) והאמר רב האומר לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה תנאו בטל הרי דסבירא לי' כרבן שמעון בן גמליאל במתנה על מה שכתוב בתורה ולא כר' יהודה

(3) תוספות

(א) קשיא לקושיא דגמרא – בפרק הזהב מוקי רב נפשיה כר' יהודה דאמר בדבר שבממון תנאו קיים ולכן אתיא שפיר אשר רב כר' יהודה ס"ל במשנה אשר אלו ירושה היתה דאורייתא הי' תנאו קיים בגוונא דמשנה – דעד כאן לא קאמר ר' יהודה בעל מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה דתנאו קיים אלא דידיעה וקמחלה ולא הוה מתנה על מה שכתוב בתורה מה שאין כן באונאה דלא ידע דמחיל והוי מתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל – ולכאורה בירושה נמי ידע ומחיל וקבענו דבידע דמחיל לא הוה מתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו קיים לר' יהודה אליבא דרב

(ב) תירוץ כמבואר במהרש"א – בקושטא לא ידע דמחיל בירושה (דומיא כבאונאה) שהרי אינו ברור לבעל שהיא תמות בחייו שמא הוא ימות בחייה – וכיון דלא ידע דמחיל סבירא לי' ר' יהודה דה"ל כמתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל – ולכן שפיר מקשי בגמרא דליכא למימר אשר רב כר' יהודה ס"ל במשנה אשר אלו ירושה היתה דאורייתא הי' תנאו קיים בגוונא דמשנה

(4) מהרש"א

(א) קשיא – ר' יהודה גופי' אית לי' במשנה דידן דאי מפרש לה בתנאה (דאומר דין ודברים אין לי בנכסיו ובפירותיהן ובפירי פירותיהן בחייך ובמותך) אם מתה אינו יורשה דתנאו קיים הגם דלא ידע דמחיל

(ב) תירוץ – לעולם אימא לך אשר רב כר' יהודה ס"ל במשנה אשר אלו ירושה היתה דאורייתא הי' תנאו בטל משום דלא ידע דמחיל והיינו טעמא דר' יהודה גופי' ס"ל במשנה אשר תנאו קיים ומתה אינה יורשה משום דר' יהודה ס"ל כרב דירושת הבעל דרבנן וסבירא לי' עוד דלא עשו רבנן חיזוק כשל תורה ואשר אפילו בלא ידע דמחיל תנאו קיים ויכול להסתלק ולכן אם מתה אינה יורשה

(5) פרק אף על פי במשנה דף נד: וגמרא דף נו.

(א) משנה – ר' יהודה – אין אדם מתנה שלא לשלם מנה ומאתיים בכתובת אשתו – דתנאו בטל

(ב) גמרא

(i) קשיא – קבענו דר' יהודה ס"ל דתנאו קיים לגבי שאר כסות ועונה בדבר שבממון דכתוב בתורה

(ii) תירוץ – כתובת מנה ומאתיים דרבנן היא – ומחמת דכתובה שכיחא עשו רבנן חיזוק לדבריהם יותר משל תורה

6) מהרש"א

- א) קשיא – הרי פירות נכסי מלוג נמי דרבנן הוי ולכאורה שכיחא ולמה לר' יהודה לא עשו חכמים חיזוק לדבריהם יותר משל תורה למימר דתנאו בטל ודלכן אוכל פירות
- ב) תירוץ – כתובה שכיחא משום דלכל יש כתובה ולכן עשו חכמים חיזוק – פירות לא שכיחא משום דלא לכל יש פירות ולכן לא עשו חכמים חיזוק
- ג) קשיא – בפרק אף על פי אמאי לא משני דאי נמי דכתובה דאורייתא לא קשיא דלא ידעי דקמחלה ודלכן תנאו בטל לר' יהודה אליבא דרב דמחלק בדאורייתא אשר בלא ידע דמחיל תנאו בטל דה"ל כמתנה על מה שכתוב בתורה דתנאו בטל
- ד) תירוץ – סוגיא דפרק אף על פי לא אתיא כרב דמחלק בדאורייתא לר' יהודה
- 7) הקדמה להמשך מהרש"א – בדף פג: בד"ה וקסבר מקשי תוספות מאי שנא דבפירות דרבנן ודאי מודה רב דבפירוש תנאה (דאמר בפירי פירותיהן וכו') תנאו קיים מאי שנא ירושה דלרב בעי למימר בתחלת סוגיין דרבנן הוה ותנאו בטל מחמת דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה

8) מהרש"א

- א) קשיא – למה לא תרצו דשאני פירות דידיע ומחיל מירושא דלא ידע ומחיל
- ב) תירוץ א' – במילתא דרבנן אם עשו חיזוק יותר משל תורה ליכא לפלוגי בין ידע דמחיל ללא ידע דמחיל
- ג) תירוץ ב' – בפירות לא ידע דמחיל דאינו ברור שיגדלו
- 9) מסקנא דגמרא כמבואר ברש"י
- א) אלא הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר אם מתה יירשנה ולא מטעמיה
- ב) דאילו רבן שמעון בן גמליאל סבר בדאורייתא תנאו בטל – הא בדרבנן (כגון זה שהתנה שלא יאכל פירות) תנאו קיים
- ג) ורב סבר אפ' תנאי הפירות נמי בטל דחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה דכמו בשל תורה תנאו בטל לרב אליבא דר' יהודה בדלא ידע דמחיל כמו כן בדרבנן תנאו בטל
- 10) המשך מהרש"א – למסקנא דגמרא ("לפי האמת") לרב אשר חכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה ולא יותר משל תורה – אף בדרבנן יש לחלק דלא עשו חיזוק אלא דומיא דשל תורה דהיינו דוקא בלא ידע דמחיל ולא קשיא כלל מפירות אירושא דבפירות ידע דמחיל

סוגיא דחכמים עשו חיזוק חלק ב' תוספות ד"ה ורב סבר

בד"ה ורב סבר כו' דהא במתניתין אפילו לר' יהודה מהני תנאה בפירות כו' עכ"ל לכאורה הוא מגומגם דודאי לר"י דמהנה תנאה בפירות ואפילו בפירי פירות אי מפרש לה בתנאה וכן (בירושלמי) [בירושא] ויש ליישב דקאי אהא דקאמר בפרק אף על פי דגבי כתובה עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה לר"י הכא גבי פירות מודה דלא עשו חיזוק ומשום דלא שכיחי כדאמר התם וק"ל:

- 1) ניהדר למסקנא דגמרא לשיטת רב
- 2) הכי קאמר רב – הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר אם מתה יירשנה ולא מטעמיה דאילו רבן שמעון בן גמליאל סבר מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל הא בדרבנן תנאו קיים ורב סבר אפילו בדרבנן תנאו בטל

- (3) רש"י – רצונם לומר דלרבן שמעון בן גמליאל דיקא תנאי ירושה דאורייתא היא תנאו בטל ולכן אם מתה יירשנה אבל בתנאי פירות דרבנן תנאו קיים ואין לו פירות – ורב סבר דאפילו בתנאי פירות דרבנן נמי תנאו בטל ויש לו פירות דחכמים עשו חזוק לדבריהם כשל תורה
- (4) תוספות ד"ה רב סבר – קשיא – נמצא דרב לא אתיא כשום תנא במשנה דהא במשנה אפילו לר' יהודה מהני תנאה בפירות והיינו משום דלא שכיחי ולכן לא עשו חכמים חזוק לדבריהם כדקבענו בחלק א' מגמרא בריש פרק אף על פי
- (5) מהרש"א

- (א) קשיא – ההוא "אפילו" מגומגם דודאי לר' יהודה מהני תנאה בפירות יותר מלתנא קמא דלר' יהודה אי מפרש לה בתנאה מהני אפילו לירושה והיינו שלא כתנא קמא דלתנא קמא לא מהני תנאה לירושה
- (ב) תירוץ – ההיא "אפילו" קאי ביחס להא דקאמרי בפרק אף על פי דלר' יהודה גבי כתובה עשו חזוק לדבריהם יותר משל תורה כמבואר בחלק א' – ואמר רב דאפילו ר' יהודה מודה גבי פירות דלא עשו חזוק משום דלא שכיחי

סוגיא דינתנו ליורשים חלק א' – רש"י ד"ה ינתנו ליורשים

בפרש"י בד"ה ינתנו ליורשים ולא מהניא תפיסה עכ"ל הכא לא איירי בתפיסה שלהן אלא לפי הטעם דקאמר שכולן צריכין שבועה כו' ולא מהניא תפיסה דידהו כדלקמן בגמרא מאי אריא מותר כולהו נמי דיורשין כו' כפרש"י שם וק"ל:

(1) משנה כמבואר ברש"י

- (א) רישא – מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשין והיה לו פקדון או מלוה ביד אחרים
- (i) ר' טרפון אומר ינתנו לכושל שבהן (בגמרא יבואר אלו "כושל" משמעו אשה בכתובתה או בעל חוב) ואף על גב דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לא לבעל חוב ולא לכתובה הכא דלאו ברשותיהו מנחי סבירא לר' טרפון דמוציאין מיד הלוח או מיד מי שהפקדון אצלו ונותנין לבעל חוב ולכתובה שנתחייב בהן המת מהיים

(ii) ר' עקיבא אומר

(1) אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין (ומסיף רש"י "ולא מהניא תפיסה" – לקמן מקשה מהרש"א איזו תפיסה יש כאן ברישא דהא איירי בפקדון שהוא ביד מי שהפקיד אצלו ובחוב שהוא ביד הלוח)

(2) והיינו טעמא – שכולם צריכין שבועה (דתנן בפירקין הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וכל זמן שלא נשבעו אין להם רשות בהם ואין אנו יודעין אם יש להם עליו כלום הלכך משמת המת זכו בהן היורשין וברשותן הן) ואין היורשין צריכין שבועה

(ב) רישא דסיפא – הניח פירות תלושין מן הקרקע כל הקודם בהן זכה בהן (קדמו יורשין זכו ואין מוציאין מידם דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לב"ח ולכתובה – קדמה האשה או קדם המלוה זכו דר' טרפון אית ליה דתפיסה דלאחר מיתה מהניא)

(ג) סיפא – אם אכן קדמה אשה בכתובתה ותפסה ויש יותר מן הכתובה או קדם בעל חוב ותפס ויש בהן יותר על חובו

(i) ר' טרפון אומר המותר ינתנו לכושל שבהן

(ii) ר' עקיבא אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין שכולם צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה

(2) גמרא כמבואר ברש"י

(א) קשיא – ור' עקיבא מאי איריא מותר בסיפא כולהו נמי (ברישא דסיפא) דיורשין הוו כיון דטעמא דר' עקיבא משום דלא נשבעו כי תפסי נמי אמאי זכו הרי זכו בהן יורשים משעת מיתה ונכסי דיתמי קא תפסי

(ב) תירוץ – אין הכי נמי ואידי דאמר רבי טרפון מותר אהדר ליה ר' עקיבא במאי דאיירי ביה ר' טרפון ולעולם בכלהו נמי אית ליה ר' עקיבא דאפילו תפס מפקין ליה מיניה

(ג) שאלה – הנך פירות דקא"ר טרפון דבשעת מיתה לא זכו בהן יורשין אלא יזכה בהן הקודם – דמנחי היכא

(ד) תשובה – רב ושמואל דאמרי תרוייהו והוא שצבורין ומונחין ברשות הרבים – אבל בסימטא לא אמר ר' טרפון כל הקודם זכה דכיון דמקום הראוי לקנין הוא אין זה מקום הפקר וזכו בהן יורשין משעת מיתה והמחזיק בו שם כמחזיק בו בביתם – ור' יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו אפילו בסימטא דסימטא נמי אינו מקום ראוי לקנין

(3) מהרש"א

(א) קשיא למאי דמוסיף רש"י לר' עקיבא ברישא אשר "ולא מהניא תפיסה" – מה לי ברישא דין תפיסה הרי הני מטלטלין ביד נפקד או ביד לווה מונחין ולא תפסו בהן בעל חוב או אשה – ועוד הרי ר' עקיבא גופי' מפרש דטעמי' משום דכולן צריכין שבועה וכו' ואף אלו תפסי אשה או לבעל חוב לה מהני להו

(ב) תירוץ – רש"י כיוון לרישא דסיפא דמשנה אשר לר' טרפון כל הקודם זכה דמהניא תפיסה כשהי' מונח ברשות הרבים או בסימטא בשעת מיתה ומפרש רש"י אשר לר' עקיבא לא מהניא תפיסה אפילו בסיפא

סוגיא דינתנו ליורשים חלק ב' גמרא אין הכי נמי אידי

גמ' אה"נ ואידי דאמר ר' טרפון מותר תנא כו' יש לדקדק דלר' טרפון נמי אמאי איצטריך למתני מותר דהא מרישא שמעינן כל שהוא ביד אחרים ינתן לכושל שבהן ויש ליישב דמרישא לא שמעינן אלא כשהוא ביד אחרים בשעת מיתה אבל הכא גבי כל הקודם בהן זכה שהיה מונח ברשות הרבים או בסימטא בשעת מיתה כדאמר בגמרא וכשזכה בעל חוב חובו והאשה כתובתה סד"א דיהיה למותר דין שהיה לו כבר דהיינו שכל הקודם בהן זכה קמ"ל כיון שבא ליד אחר ינתן לכושל וק"ל:

(1) מהרש"א

(א) קשיא – לר' טרפון נמי אמאי איצטריך בסיפא למתני מותר דהא מרישא שמעינן כל שהוא ביד אחרים ינתן לכושל שבהן

(ב) תירוץ – מרישא לא שמעינן אלא כשהוא ביד אחרים בשעת מיתה אבל בסיפא גבי כל הקודם בהן זכה שהיה מונח ברשות הרבים או בסימטא בשעת מיתה וכשזכה בעל חוב חובו והאשה כתובתה סד"א דיהיה למותר דין שהיה לו כבר דהיינו שכל הקודם בהן זכה קמ"ל כיון שבא ליד אחר ינתן לכושל

דף פד:

תד"ה ולר' עקיבא תפיסה לא מהניא כלל

[דף פד עמוד ב] תוספות בד"ה ולר' עקיבא כו' מ"מ כיון דתפיס מחיים מהניא לב"ח כו' בחיי היבם נמי כו' עכ"ל אף על גב דכתובה לא נתנה לגבות מחיים לגבי יבמה אחר שמת בעלה נעשית כבע"ח לענין דמהניא תפיסה בחיי יבם ולפירוש ר"ת לא מחלק בין שיעבוד ובין לגבות כמו שפירשו התוספות בסוף פרקין דלעיל דהא פריך הכא מבע"ח אשומרת

**יבם וז"ש ובקונטרס פירש דלשון שאלה היא ול"ק ליה לתלמודא כלל אפילו מבע"ח
אשומרת יבם משום דאיכא לפלוגי בין שיעבוד ובין לגבות כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק:**

- (1) המשך דגמרא – ור' עקיבא תפיסה לא מהניא כלל אמר רבא אמר רב נחמן והוא שתפס מחיים
- (2) רש"י – ור"ע תפיסה לא מהניא כלל – לשון שאילה הוא זה ואינו קשיא – אמר רבא אמר רב נחמן לר' עקיבא מהניא היכא דתפס מחיים של מת והכי גמר לה רב נחמן מרביה
- (3) תוספות – ביאור דרבינו תם שלא כרש"י

(א) קתני במשנה בדף פ: לחכמים דהגם דכל נכסים שירש יבם מנכסי אחיו שמת אחראין לכתובה מכל מקום מטלטלי לכתובה לא משתעבדי ולכן פירות התלושין מן הקרקע כל הקודם זכה בהן ואם תפסה בהן יבמה ילקח בהן קרקע המשועבדים לכתובתה והיבם אוכל פירות של קרקע זו

(ב) ובסוגיא דידן באמרם "ור' עקיבא תפיסה לא מהניא כלל" אינה שאילה בעלמא והא דמתרץ רב נחמן לאו מילתא בעלמא דגמר לה רב נחמת מרבי' – אלא דגמרא מקשי אטו מי נימא דמשנה בדף פ: דתפיסה מהניא אתיא דלא כר' עקיבא – ועל קושיא זו מתרץ רב נחמן והוא שתפס מחיים פירוש דשאני לגבי יבם דתפיסה מהניא משום דחשיב תפיסה מחיים דבעל (מחמת דיבם החי עומד במקום אחיו שמת) ובתפיסה מחיים לא קרינא ביה הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וכיון דאין צריכין שבועה זכו במה שבידם

(ג) קשיא – הרי משמע בריש פרק אלמנה לקמן דלא מהניא תפיסה לכתובה אפילו מחיים דבעל מחמת דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים

(ד) תירוץ דרבינו תם כמבואר במהרש"א – אף על גב דכתובה לא נתנה לגבות מחיים מכל מקום שאני ביבמה דלאחר שמת בעלה נעשית כבע"ח לענין דמהניא תפיסה בחיי יבם

(4) מהרש"א

(א) תוספות ד"ה והתלושין בדף פב. לא אזלי בדרך רבינו תם ומפרשי דליכא להקשות כל עיקר מן תפיסת אשה בכתובתה או אפילו תפיסת בעל חוב בחובו לתפיסת יבמה מנכסי בעלה שמת – מחמת דבסוגיא דידן איירי באשה שבאת לגבות כתובתה השתא או בעל חוב שבא לגבות חובו השתא ויכול להיות דדיקא בכה"ג לא מהניא תפיסה – מה שאין כן בדף פב. דאיירי ביבמה אשר תפיסתה לא מהניא לה אלא לשעבד מה שהיא תופסת כדי לגבות בו לאח"כ אלו מת יבם או מגרשה

(ב) השתא רש"י דמפרש דבגמרא דידן באמרם "ור' עקיבא תפיסה לא מהניא כלל" לשון שאילה הוא ואינו לשון קושיא – בדרך תוספות בדף פב. אזל דמחלק בין שיעבוד לבין לגבות

(ג) וכיון דרבינו תם מפרש דגמרא דידן מקשי מן תפיסת יבמה לתפיסת אשה בכתובתה או בעל חוב בחובו מובן דקסבר דלית לחלק בין שיעבוד לבין לגבות

תוספות ד"ה והוא שתפס

בד"ה והוא שתפס כו' קי"ל כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה וחיורי עכ"ל היינו כפר"ח אבל [לרש"י וה"ג] בר ממיפך שבועה ואודיתא ועיין ברש"י ובתוספות פרק בהמה המקשה:

תד"ה ואמר ר' יוחנן

בד"ה ואמר ר"י כו' דאיכא למימר מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה משא"כ הכא עכ"ל ולא ניתא להו בהך סברא לקיים פרש"י דפרק קמא דבבא מציעא דדוקא בלא עשאו שליח

לא קנה התם אבל בעשאו שליח קנאו משום מגו דזכי לנפשיה כו' מה שאין כן הכא דמהאי טעמא דמגו דזכי לנפשיה כו' אין סברא לחלק בין עשאו שליח ללא עשאו וק"ל:

(1) גמרא בבבא מציעא דף י. – רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרוייהו המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו מאי טעמא הוי התופס לבעל חוב במקום שחב לאחריים והתופס לבעל חוב במקום שחב לאחריים לא קנה – ונמצא דדיני מגביה מציאה לחבירו ותפיסה לבעל חוב תליא אהדדי

(2) רש"י שם – הוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחריים – כאדם הבא מאליו ותופס ממון חבירו בשביל חוב שיש לאחר עליו ובא לקדם עד שלא יתפסנו בעל חוב אחר ונמצא תופס זה חב בתפיסתו זאת את הנושים האחרים – לא קנה דלאו כל כמיניה להיות קופץ מאליו וחב לאלו מאחר שלא עשאו אותו הנושה שליח

(3) ומוסיף רש"י לפרש שם דמגביה מציאה לחבירו קנה באופן דעשאו שליח ואה"נ דתופס לבעל חוב נמי קנה היכא דעשאו חבירו שליח לתפוס

(4) גמרא דידן – יימר בר חשו הוה מסיק ביה זוזי בהווא גברא שכיב ושביק ארבא א"ל לשלוחיה זיל תפסה ניהליה אזל תפסה פגעו ביה רב פפא ורב הונא בר' דרב יהושע אמרו ליה את תופס לב"ח במקום שחב לאחריים ואמר רבי יוחנן התופס לבע"ח במקום שחב לאחריים לא קנה

(5) תוספות בד"ה את תופס מדייקא מגמרא דידן – שלא כרש"י – דדין תופס לחבירו וכו' לאו בעשאו שליח תליא

(6) תוספות ד"ה ואמר ר' יוחנן

(א) הכא נקטינן לר' יוחנן דאית לי' התופס לבע"ח במקום שחב לאחריים לא קנה ותיקשי דקבענו מהך דרב נחמן ורב חסדא דדיני מגביה מציאה ותופס לבעל חוב הא בהא תליא וקבענו עוד דר' יוחנן אמר התם המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו – ולכאורה נמצא דס"ל נמי דהתופס לבעל חוב קנה

(ב) תירוץ – לא אמר ר' יוחנן למילת' במציאה אלא מחמת דמיגו דמצי זכי לנפשיה זכי נמי לחבריה – ואין הכי נמי לגבי תפיסה תופס שהוא עצמו בעל חוב מצי תופס לזולתו שהוא בעל חוב – מה שאין כן בגמרא דידן דאיירי בתופס שאינו בעל חוב ואין לו מה לתפוס לנפשי'

(7) מהרש"א

(א) קשיא לתוספות – למה לא קבעו תוספות אשר כדי לזכות צריכי תרוייהו לא זו לבד שעשאו שליח אלא ואף זו במציאה דמיגו דזכי לנפשי' ואף זו בתופס ככה"ג שהוא עצמו בעל חוב ומצי לתפוס נמי לנפשי'

(ב) תירוץ – באופן דאיכא מיגו דזכי לנפשי' אין סברא דאינו זוכה לחבירו אלא אם כן עשאו חבירו שליח

דף פה.

רש"י ד"ה קרענא

[דף פה עמוד א] בפרש"י בד"ה קרענא ס"ד וכי אחד נאמן כו' אפוקי ממונא הוא ותרי בעינן עכ"ל ואפוכי שבועה ע"י בת רב חסדא לא הוה כ"כ אפוקי ממונא כיון דשבועה מיהא בעי משא"כ הכא דבעדות האחד לחוד מקרע השטר ודו"ק:

תוספות ד"ה אית לך סהדי

תוס' בד"ה אית לך כו' אלא דעל ידי כך היתה יכולה כו' שיפרעו היורשין מה שהיה חייב לה כו' עכ"ל ובהכי ניחא דאין להאמינה במגו דנאנסו או להד"ם או החזרתיו לך כמ"ש הרא"ש דא"כ מפסדת ולא היתה יכולה להראות השט ליורשין ליפרע מהן מה שהיה חייב לה אביהם אבל הרא"ש תירץ בזה דמיירי שהפקידו אצלה בעדים כו' ע"ש ולא ידענא

בעיקר קושיית התוספות להאמינה במגו דלקוחין אמאי לא תירצו כן בשהיו עדים שבאו לידה בתורת פקדון וכה"ג כתבו התוס' גופייהו לקמן לאוקמי בהכי הך דפרק האשה שהלכה ודפרק איזהו נשך ע"ש ודו"ק:

- (1) גמרא דף פד: – ההוא בקרא דיתמי דתפס בעל חוב תורא מיניה – בעל חוב אמר מחיים תפיסנא ליה ובקרא אמר לאחר מיתה תפסיה אתו לקמיה דרב נחמן אמר ליה רב נחמן לבקרא אית לך סהדי דבעל חוב תפסיה אמר ליה לאו אמר ליה מגו דבעל חוב יכול למימר לקוח הוא בידי יכול נמי למימר מחיים תפיסנא ליה
- (2) גמרא – ההיא איתתא דהווי מיפקדי גבה מלוגא דשטרי אתו יורשים קא תבעי ליה מינה אמרה להו מחיים תפיסנא להו אתאי לקמי' דרב נחמן אמר לה אית לך סהדי דתבעוה מיניך מחיים ולא יהבית ניהליה א"ל לא א"כ הוי תפיסה דלאחר מיתה ותפיסה דלאחר מיתה לא כלום היא
- (3) שים לב – דההיא איתתא שבתחלה נקטה מלוגא דשטרא בתורת פקדון לאו תפיסה מחיים חשיבי אלא אם כן תבעו מינה בחיים – מה שאין כאן מי שידוע דלא נקטי' בתורת פקדון כגון בעל חוב בכה"ג דההוא בקרא טענה מעולה לי' לטעון אשר מחיים תפס אף על גב דלא תבעוה מיני' מחיים
- (4) תוספות – וא"ת ואמאי צריכה סהדי ניהמני לדידה במיגו דאי בעיא אמרה לקוחין הן בידי – דאע"ג דקיי"ל דאין אותיות נקנות במסירה וצריכה מסירה ושטר לקיחה הני מילי לקנות החוב אבל לקנות הנייר קני בלא שטר הואיל והיא מוחזקת בו – והך איתתא לא היתה חוששת אלא לקנות מלוגא דשטרי בלא החוב מדקאמרה מחיים תפיסנא ותפיסה מחיים לא מהניא לגבות החוב דלא עדיפא ממסירה אלא דע"י כך היתה יכולה לדחוק היורשים שיפרעו היורשין מה שהיה חייב לה במה שלא תחזיר מלוגא דשטרי והוי כמו משכון
- (5) מהרש"א

- (א) בהא דאמרו תוספות "דעל ידי כך היתה יכולה כו' שיפרעו היורשין מה שהיה חייב לה" ניחא דלא מקשי נמי דלהימנה במגו דנאנסו או להז"ם או החזרתיו לך כמ"ש הרא"ש דאלו טענה כך היתה מפסדת דלא היתה יכולה להראות השטרות ליורשין ליפרע מהן מה שהיה חייב לה אביהם – אבל הרא"ש תירץ דלא היתה יכולה לטעון הני טענות דמיירי שהפקידו אצלה בעדים וגם ראו עתה מלוגא דשטרא בידה
- (ב) קשיא – לקושיית התוספות להאמינה במגו דלקוחין הן בידי אמאי לא תירצו גם כן בשהיו עדים שבאו לידה בתורת פקדון וכה"ג כתבו התוס' גופייהו לקמן דף פה: ד"ה ועוד לאוקמי בהכי הך דפרק האשה שהלכה ודפרק איזהו נשך דמייתי שם תוספות

תוספות בא"ד באותה שעה

בא"ד דבאותה שעה שאמרה מחיים תפיסנא סבורה היתה שהיא טענה מעולה כו' עכ"ל ר"ל דבההוא בקרא לעיל ניחא דבאותה שעה שהיה טוען מחיים תפיסנא היה יכול לטעון לקוח וה"נ הכא אילו היתה טוענת מעיקרא דתבעתינהו מחיים היתה נאמנת במגו דלקוח אבל כיון דמעיקרא לא היתה טוענת רק מחיים תפיסנא ולא היתה נתכוונה לטענת דתבעתינהו מחיים מדלא טענה מעצמה אלא שסבורה כו' ואם כן השתא אין להאמינה במגו דלקוח כיון שכבר אמרה מחיים תפיסנא וה"ל מגו למפרע ודו"ק:

דף פה:

סוגיא דשב מרגניתא חלק א' תוספות ד"ה ועוד הא

דף פה עמוד ב] תוספות בד"ה ועוד הא כו' דהנך תרי טעמי אין מועילין זה בלא זה דבעינן כו' עכ"ל ר"ל דאי לא הוה סימן א"נ דלא אמיד היינו אומרים דזבנה וכמ"ש הרא"ש אבל כיון דזה אומר סימן וגם זה לא אמיד אנו תולין בו ולא נימא דזבנה אבל לפירוש רשב"א

בסוף הדיבור מטעם דלא אמיד לחוד ודאי דלא היינו אומרים דזבנה אלא דצריך לתת סימן משום דאיכא למיחש דאיניש אחרינא הוא וק"ל:

(1) גמרא כמבואר ברש"י – ההוא גברא דאפקיד שב מרגניתא דציירי בסדינא בי ר' מיאשא שכיב ר' מיאשא ולא צוה לאנשי ביתו מחמת שחטפתו מיתה אתו לקמיה דר' אמי לתבוע את היורשין והיורשין אומרים שמא של אבינו היו א"ל ר' אמי חזא דידענא ביה בר' מיאשא דלא אמיד ועוד הא ההוא גברא קא יהיב סימנא – ולא אמרן אלא דלא רגיל דעייל ונפיק להתם אבל רגיל דעייל ונפיק להתם אימא איניש אחרינא אפקיד וההוא גברא מיחזא חזא

(2) תוספות

(א) שאלה – האם מצינן לפרש "ועוד הא קא יהיב סימנא" דמשמעו "ועוד אפ"י אי ר' מיאשא אמיד הי' מכל מקום הי' ההוא גברא זוכה מחמת הא גרידא דקא יהיב סימנא"

(ב) תשובה כמבואר במהרש"א – לא יתכן

(i) דאי אמיד הי' ר' מיאשא לא הי' מועיל הסימן לההוא גברא מחשש דדלמא זבנה ר' מיאשא מיניה

(ii) ולאידך גיסא אי ליכא סימן לההוא גברא לא הי' מועיל לי' הא דר' מיאשא לא אמיד או מטעם דרך ראשון דתוספות להלן או לשיטת רשב"א להלן

(iii) דרך ראשון דתוספות – חיישינן שמא זבנה ר' מיאשא בממון שמצא כמ"ש הרא"ש – אבל כיון דההוא גברא אומר סימן וגם ר' מיאשא לא אמיד אנו תולין בו בההוא גברא ולא נימא דזבנה ר' מיאשא

(iv) שיטת רשב"א – אכן לא חיישינן דלמא זבנה ר' מיאשא כיון דלא אמיד – ומכל מקום צריך ההוא גברא לתת סימן משום דאיכא למיחש דאיניש אחרינא הוא ולא המפקיד

סוגיא דשב מרגניתא חלק ב' בא"ד וכן בפרק איזהו נשך

בא"ד וכן בפרק א"נ כו' ואתי איניש מעלמא ויהיב בהו סימנא ושקיל כו' עכ"ל ויש לתרץ דה"ק התם דלמא אתי איניש מעלמא אחר מיתתו של הנפקד ויהיב ביה סימנא ושקיל ליה כיון דלא ידעינן ביה דאמיד וכ"כ התוס' שם וק"ל:

(1) תוספות – קשיא לדרך ראשון אשר לפסוק דלא זבנה ר' מיאשא בעינן תרווייהו דלא אמיד וסימן – בפרק איזהו נשך איתא דיהבינן נכסי דיתמי לאיש דיש לו דהבא דפריכא דאין בהן סימן מחמת דסומכין על גרוטאות אלו לגבות ממנה אם יאבד ממונן של יתומים – ולא יהבינן נכסי דיתמי לאיש שיש לו כלים דדהבא דיש בהן סימן דחוששין דלמא פקדון הם גב' ויבא תובע ויתן בהן סימנים ושקיל להו מן הנתבע (דהיינו אותו איש דנתנו לו נכסי דיתמי) ולא יוכלו יתומים לגבות מהן אם יאבד ממונן של יתומים – הרי דסימנים לחודייהו מספיקין לברר דלא זבנה

(2) מהרש"א – תירוץ – מעיקרא כשנתנו לאותו איש ממון דיתומים בקושטא לא ידענו אלו אמיד אלא דסמכין אשר אם יאבד ממונן של יתומים יוכלו לגבות מכלי זהב שהחזיק בהן – ולכן חוששין דלמא אותו איש יחטפו מיתה מבלי שיצוה ליורשיו מה טיבם של הני כלים (כגון אם לקוחין הן) ויבואר דאכן לא הי' אמיד ואתי תובע מעלמא ויהיב סימנא ושקיל לכלים מן יתומים בתרתי ראשית דיהיב סימנא ועוד דמורישן לאו אמיד הי'

סוגיא דשב מרגניתא חלק ג' תוספות בא"ד דהתם מיירי

בא"ד דהתם מיירי כשיש עדים שהפקיד אצלו דתו לא מהימן לומר לקוח כו' עכ"ל אבל בהנך עובדי דהכא ליכא למימר הכי שיש לו עדים שהפקיד אצלו דא"כ בדרגיל ועייל ונפיק נמי להתם לא ה"ל למתלי באיניש אחרינא וק"ל:

המשך תוספות – תירוץ לקושיא מהך דאיזהו נשך – התם חיישינן דדלמא על ידי סימנין יכירו עדים לבסוף אשר הני כלים דדהבא הפקידם ההוא גברא דתו לא מהימן נתבע למימר לקוח הוא בידי כיון שבא לידו בתורת פקדון – אבל בעובדא דר' מיאשא (ובעובדי אחרני דמייתי בגמרא ודומין לעובדא דר' מיאשא) ליכא למימר שיש לו עדים שהפקיד אצלו דא"כ אף בכה"ג דרגיל ועייל ונפיק נמי להתם לא ה"ל למתלי באיניש אחרינא

סוגיא דשב מרגניתא חלק ד' תוספות בא"ד אבל דהבא פריכא

בא"ד אבל דהבא פריכא אין בו סימן והא ליכא למיחש שמא יכירו בטביעת עין כו' עכ"ל ר"ל ודאי דאין למפקיד להאמין בטביעת עין רק בסימנא אבל כיון דאיכא עדים שהפקידו בדהבא פריכא נמי יש לחוש שיכירו העדים בטביעות עין אלא דלא שכיח וק"ל:

דף פו.

תוספות ד"ה תיזיל ותיחלה

דף פו עמוד א] בד"ה תיזיל ותיחלה כו' ונמצא שמרווחת הרבה ומביא ראיה מהא דאמרין בפרק שני דקידושין כו' שיצטרך לשלם לה ומיהו לא נתיישב לרשב"א לשון כו' כל הכתוב בשטר עכ"ל כצ"ל:

תוספות בא"ד ואם הי'

בא"ד ואם היה חייב לשלם כל הכתוב בשטר אמאי לא סמכה דעתה כו' עכ"ל אבל אי לא מחייב כל הכתוב בשטר לא מחייב התם לשלם לה אלא פרוטה דבהכי מיקדשה האשה והיא לא סמכה דעתה ליקדש בפרוטה כן נראה מדברי הרא"ש שם וק"ל:

(1) גמרא – אמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל – מיהת למאן דדאין דינא דגרמי מגבי לוקח מן המוכר "דמי שטרא מעליא"

(2) תוספות – לרבינו יצחק כגון בגוונא דאשה המוכרת שטר כתובתה ומוחלת לטובת בעלה לא מחייבא ללקוחות מדינא דגרמי אלא דמים שנתנו לה על כתובתה ולא כל הכתובה ונמצא שמרווחת הרבה – ומביא ראיה מהא דאמרין בפ"ב דקידושין התקדשי לי בשטר חוב חכ"א דאינה מקודשת דס"ל כשמואל דאמר המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו ולכן לא סמכה דעתה הואיל ויכול למחול – ואם היה בעלה חייב לשלם לה כל הכתוב בשטר הרי ודאי סמכה דעתה כיון דאלו מוחל ללוה יצטרך לשלם לה כל הכתוב בשטר

(3) מהרש"א לביאור תוספות – מה שאין כן לשיטת ר"י דניחא דלא סמכא דעתה כיון דלשיטת ר"י מדינא דגרמי לא מחייב המוכר לשלם ללוקח אלא דמים ששילם לו הלוקח – ובכה"ג דבעל דאמר התקדשי לי בשטר חוב מן הדין לא שילמה לו בתורת "לוקח" אלא שוה פרוטה דשוה פרוטה סגי לקידושין ולכן אלו מוחל לשטר חוב אינו משלם לה אלא פרוטה והיא לא סמכא דעתה ליקדש בפרוטה

תד"ה לאשה לא

בד"ה לאשה לא כו' ואפילו קדם זמן הכתובה לזמן השטר כיון שלא תקנו שתטרוף כו' עכ"ל פירוש לדבריהם דודאי לענין קרקעות כיון דשייך ביה שיעבוד וטירפא מלקוחות אם קדם זמן האשה לבע"ח היא גובה ולא הבע"ח כפרש"י אבל לענין מטלטלין כפי תקנת הגאונים בזמן הזה דגובין מהן כתובה ובע"ח לא שייך בהו קדימה כיון דאין בהו שיעבוד וטירפא מלקוחות וה"ל זמן שוה בשעת גבייה וה"ל כמו לזה ולזה וכתב להם דאקני וקנה

ומכר דשיעבוד שניהם חל בשעה אחת בשעה שקנה וכמו שזמנם שוה הוא ומבעיא לך התם אי לקמא משתעבד או לבתרא והכא בין במטלטלין בזמן הזה אפילו קדמה הכתובה לבע"ח ובין בקרקעות אפילו קדמה הכתובה לבע"ח וכתב לשניהם דאקני ואח"כ קנה נותנין לבעל חוב ולא לאשה כמ"ש הר"י"ף והרא"ש ודו"ק:

תוספות ד"ה אמר לא ניחא לי

בד"ה אמר לא ניחא לי כו' וי"מ דאתולה מעותיו בעובד כוכבים קאי כו' אבל חיובא איכא אנכסי כו' השיעבוד נמי הוה על המעות כו' עכ"ל בפסקי התוספות כתב על דברים אלו וצ"ע גדול בפנים לפרש דבריהם לע"ד דתולה מעותיו ודאי דאיירי מיניה ואמרינן מיניה אפילו מן גלימא דעל כתפיה אלא דה"ק דבשלמא לרב הונא בריה דרב יהושע דאמר דאין נזקקין לקטנים משום צררי אבל חיובא איכא אנכסי והוי השיעבוד נמי על המעות וא"כ ביתומים גדולים אף אם הניח להם אביהם מעות חייבים לשלם מעות וכ"ה בפסקי תוס' וא"כ כ"ש מיניה ומשום הכי בתולה מעותיו בעובד כוכבים היו כופין אותו למכור וליתן מעות אבל לדידך כיון דלא רמיא שיעבוד כלל אנכסי אלא במקום דאיכא מצוה כגון ביתומים גדולים ודוקא בדאיכא אחריות נכסים אבל בדליכא אחריות נכסים אין כופין אפילו ביתומים גדולים כמ"ש התוס' לקמן א"כ מיניה נמי אמאי נימא דאפילו מגלימא דעל כתפיה וכופין אותו ליתן מעות כיון דלא חל שיעבוד עליהו כלל דהא מהאי טעמא אמרינן דאין כופין ליתומים גדולים ליתן מעות ודקאמר לא ניחא לי דאיבעד מצוה היינו לשלם ממעות דכמו שאין כופין ליתומים גדולים משום דלא חל שיעבוד עליהו ולא דמי לגזלן דחייב לשלם מעות משום דבאיסור אתא לידיה משא"כ חוב דלוה ומשני תנינא דבמיניה כופין לעשות מצוה אפילו במעות ולפ"ז ההיא דקטינא דארעא דלקמן לא אתיא כרב הונא בריה דרב יהושע דלדידיה גובין מעות מיתומים גדולים וכמ"ש בפסקי התוספות ולא אתיא אלא כרב פפא דס"ל דלא חל שיעבוד אנכסי ואין להקשות לרב פפא בדאיכא אחריות נכסים נמי לא יגבה אפילו מיתומים גדולים די"ל דמשום נעילת דלת אמרו שיגבה כדאמרינן בפרק האשה נקנית למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא משום נעילת דלת אמרו שיגבה מלקוחות ומיורשין ודו"ק:

1) לרב הונא ברי' דרב יהושע אין נזקקין לנכסי יתומים קטנים מחמת דחיישינן לצררי – לרב פפא אין נזקקין לנכסי יתומים קטנים מחמת דפריעת בעל חוב מצוה ויתמי קטנים לאו בני מיעבד מצוה נינהו

2) גמרא (יבואר בתוספות להלן)

א) אמר ליה רב פפא לרב חמא ודאי דאמרתו משמיה דרבא האי מאן דמסקי ביה זוזי ואית ליה ארעא ואתא בעל חוב וקא תבע מיניה ואמר ליה זיל שקול מארעא אמרינן ליה זיל זבין את ואייתי הב ליה א"ל לא אימא לי גופא דעובדא היכי הוה א"ל תולה מעותיו בעובד כוכבים הוה (רש"י – מעות היל' לו לפרוע ואומר של עובדי כוכבים הם) הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו בו שלא כהוגן

ב) קשיא דרב כהנא לרב פפא – לדידך דאמרת פריעת בעל חוב מצוה – אם אמר לא ניחא לי דאיבעד מצוה מאי

ג) אמר ליה רב פפא – תנינא דבמצות עשה כופין אותו עד שתצא נפשו

3) תוספות – שיטת יש מפרשין כמבואר במהרש"א

א) רב כהנא סליק אדעת' דלרב פפא לנכסי יתומים גדולים כופין אף דאינו אלא מצוה וכל שכן דכופין ללוה גופי' – ואף על פי כן הקשה רב כהנא לרב פפא ככה

(i) בשלמא לרב הונא בריה דרב יהושע דאמר דאין נזקקין ליתומים קטנים משום צררי אבל איכא חיובא דהיינו שיעבוד להעביר נכסי אביהן (כולל מעות) לבעל חוב דאביהם – וא"כ ביתומים גדולים דליכא למיחש משום צררי אף אם הניח להם אביהם מעות חייבים לשלם מעות וכן הוא בפסקי תוספות – ואם כן כל שכן מיניה (מן הלוה גופי') דחייב לשלם מעות – ומשום הכי בתולה מעותיו בעובד כוכבים דלא שילם מעות שלו עשה שלא כהוגן לפיכך עשו בו שלא כהוגן ואמרינן ל' זיל זבין את ואייתי הב ל'.

(ii) אבל לרב פפא

(1) דלדידי לא רמיא שיעבוד כלל אנכסי אלא במקום דאיכא מצוה כגון ביתומים גדולים – וקובעין נמי תוספות להלן (בד"ה פריעת בעל חוב מצוה) דאפילו ביתומים גדולים דאיכא מצוה מכל מקום כופין דוקא בנכסים שיש להן אחריות אבל בדליכא אחריות נכסים כגון במעות אין כופין – ולא דמי לגזלן דחייב לשלם מעות משום דבאיסור אתא לידיה משא"כ חוב דלוה

(2) תיקשי מיני' דלוה נמי למה אמרינן ואפילו מגלימא דעל כתפיה וכופין אותו ליתן מעות – ולזה כיוון רב כהנא באמרו דלכאורה מצי ליה למימר לא ניחא לי דאיבעד מצוה במעות שלי דכמו שאין כופין ליתומים גדולים במעות משום דלא חל שיעבוד עלייהו כמו כן אני – ולכן קשה בעובדא דר' חמא מה עשה ליה זה שלא כהוגן הרי אינו מחויב לשלם מעות

(iii) ומשני רב פפא דתנינא דמיהת מיני' דלוה (שלא כביתומים גדולים) כופין לעשות מצוה ואיכא שיעבוד אפילו במעות

(4) המשך מהרש"א

(א) ולפי זה מיושבת מה שהקשו בפסקי תוספות מה לי מחלוקת דרב פפא ורב הונא ברי' דר' יהושע לגבי יתומים לסוגיא דידן דאיירי בלוה גופי' ולא ביתומין

(ב) ולפ"ז נמי היה דקטינא דארעא דלקמן דקתני אשר יתומים גדולים מצוה עשו לפרוע חובת אביהן אבל בדין לא חייבו לא אתיא כרב הונא בריה דרב יהושע דלדידיה גובין מעות מיתומים גדולים וכמ"ש בפסקי התוספות ולא אתיא אלא כרב פפא דס"ל דלא חל שיעבוד אמעות ואשר דיקא לגבי ליה גופי' תנינא למסקנא דכופין לעשות מצוה אפילו במעות

(ג) ואין להקשות לרב פפא בדאיכא אחריות נכסים נמי לא יגבה אפילו מיתומים גדולים די"ל דמשום נעילת דלת אמרו שגבה כדאמרינן בפרק האשה נקנית למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא משום נעילת דלת אמרו שגבה מלקוחות ומיורשין

דף פו:

תוספות ד"ה אינה מגורשת חלק א'

דף פו עמוד ב] בד"ה אינה מגורשת כו' וי"ל דדייק מסיפא כו' דבסימטא לא מהני תפיסה כו' עכ"ל אבל מרישא דמהני תפיסה ברשות הרבים ליכא לדיוקי בהיפך הא בצידי רשות הרבים לא מהני דאימא דרשות הרבים דקתני היינו צידי רשות הרבים וליכא לדיוקי כלל מרישא כמו בסיפא גבי סימטא וק"ל:

(1) ניהדר למשנה בדף פד. כמבואר ברש"י – מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשין והניח פירות תלושין מן הקרקע – לר' טרפון לא זכו בהן יורשין אלא כל הקודם לתפוס (אשה לכתובתה או בעל חוב) זכה בהן דר' טרפון אית ל' דתפיסה לאחר מיתה מהניא

(2) רש"י – לא אמר ר' טרפון דכל הקודם זכה אלא במונחין במקום שאינו ראוי לקנין אבל במקום הראוי לקנין זכו בהן יורשין משעת מיתה והמחזיק בו שם כמחזיק בו בביתם

3) גמרא – רב ושמואל דאמרי תרוייהו

- (א) רישא – הנך פירות דקאמר ר' טרפון זכה בהן הקודם איירי בצבורין ומונחין ברשות הרבים דתפיסה מהניא בהן מחמת שאינן מקום קנין
- (ב) סיפא – אבל בסימטא לא אמר ר' טרפון זכה בהן דסימטא מקום קנין הוא
- (ג) ור' יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו כל הקודם זכה אפי' בסימטא דסבירא להו דסימטא אינו מקום קנין
- 4) גמרא דידן כמבואר ברש"י
- (א) בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא הרי זה גיטיך ולא תתגרשי בו אלא לאחר שלשים יום והלכה והניחתו בצידי רשות הרבים מהו
- (ב) אמר ליה אינה מגורשת מדרב ושמואל דרב ושמואל אמרי תרוייהו והוא שצבורין ומונחין ברשות הרבים – וצידי רשות הרבים כרשות הרבים דמו דאינו מקום קנין
- 5) תוספות
- (א) קשיא – היכי פשיט מדרב ושמואל דבעי למימר דצידי רשות הרבים כרשות הרבים והא רמי בר חמא גופיה מיבעי ליה בצידי רשות הרבים מכלל דבהניחתו ברשות הרבים פשיטא ליה דאינה מגורשת ואף על פי כן מיבעי ליה דלמא בצידי רשות הרבים מגורשת
- (ב) תירוץ – דייק מסיפא דמילתיה דרב ושמואל דמדקאמרי דסימטא הרי הוא מקום קנין דאינו כרשות הרבים מכלל דבצידי רשות הרבים לא מהניא קנין דכרשות הרבים דמיא
- 6) מהרש"א – אבל מרישא דמהני תפיסה ברשות הרבים ואינו מקום קנין ליכא לדיוקי בהיפך הא בצידי רשות הרבים לא מהני תפיסה והרי הוא מקום קנין – דאימא דרשות הרבים דקתני היינו צידי רשות הרבים

תוספות ד"ה אינה מגורשת חלק ב' בא"ד מיהו

בא"ד מיהו לאיכא דאמרי מדמה צידי רשות הרבים לסימטא עכ"ל היינו למסקנא דאיכא דאמרי דקאמר לא רשות הרבים לחוד וצידי רשות הרבים לחוד ויש לדקדק ללישנא דאיכא דאמרי אמאי לא תקשי ליה אכתי אדרבה אינה מגורשת מדר' יוחנן ור"ל דס"ל אפילו בסימטא לא קנה דליכא למימר לר"י ור"ל עדיפא צידי רשות הרבים לענין קנין מסימטא דא"כ ה"ל סברת ר"י ור"ל הפוכה מסברת התלמוד דעדיף ליה קנין סימטא מצידי רשות הרבים כמ"ש התוס' וצ"ל דלא ס"ל לתלמודא כר"י ור"ל בהא ודו"ק:

- 1) ניהדר לאיבעיא דהרי זה גיטיך
- 2) בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא הרי זה גיטיך ולא תתגרשי בו אלא לאחר שלשים יום והלכה והניחתו בצידי רשות הרבים מהו
- 3) המשך דגמרא
- (א) הוה אמינא דאיכא דאמרי – אמר ליה אינה מגורשת מדרב ושמואל דאמרי רשות הרבים אינו מקום קנין מאי לאו היינו רשות הרבים והיינו צידי רשות הרבים דתרוייהו אינן מקום קנין
- (ב) מסקנא דאיכא דאמרי – לא – רשות הרבים לחוד אינו מקום קנין וצידי רשות הרבים לחוד דהרי הוא מקום קנין ולכן מגורשת
- 4) תוספות כמבואר במהרש"א – למסקנא מדמה צידי רשות הרבים לסימטא דהוי מקום קנין לרב ושמואל
- 5) מהרש"א

- (א) קשיא – אדרבה נימא דאינה מגורשת בצידי רשות הרבים מדר' יוחנן וריש לקיש דקבענו בחלק א' דסבירא להו דאפילו סימטא אינו מקום קנין
- (ב) תירוץ – לר' יוחנן וריש לקיש עדיפא צידי רשות הרבים לענין קנין מסימטא
- (ג) פירכא – אם כן הוי ל' סברת ר' יוחנן וריש לקיש הפוכה מסברא דגמרא דלקנין עדיף לגמרא סימטא מצידי רשות הרבים כדקבענו בחלק א'
- (ד) תירוץ – מוכרח דגמרא לא ס"ל כר' יוחנן וריש לקיש

תוספות ד"ה ר' אליעזר אומר

בד"ה ר' אליעזר אומר ע"י גלגול כו' אלא טעמא דת"ק דא"ל כיון דדייקת כולי האי כו' עכ"ל צ"ע לדבריהם דאכתי המקשה דפריך מברייתא אא"א ע"י גלגול מאי נ"מ ולא אסיק אדעתיה הא דמשני ליה דא"ל כיון דקדייקת כו' לפרוך ממתני' גופא אא"א על ידי גלגול מאי טעמא דת"ק ולולי דבריהם נראה דרש"י לא פירש כן אלא לפי דעת המקשה אבל לפי האמת ודאי דטעמא דת"ק משום דא"ל כיון דקדייקת כו' גם מה שהביאו ראיה מן הירושלמי לפירושה לאו ראיה היא דודאי לפי המסקנא דלא פליגי אלא בלכתחלה דהאי טעמא הוא דלא שייך בלכתחלה האי טעמא דרש"י ודו"ק:

(1) משנה א' כמבואר ברש"י – המושיב את אשתו חנונית או שמינה אפוטרופא הרי זה משביעה כל זמן שירצה שלא עיכבה בידה כלום – ר' אליעזר אומר אפילו על פילכה ועל עיסתה

(2) גמרא כמבואר ברש"י

(א) איבעיא להו ר' אליעזר על ידי גלגול קאמר או לכתחלה קאמר

(i) צד א' – ר' אליעזר על ידי גלגול קאמר דבעל משביע לאשה על פילכה ועיסתה בגלגול שבועה משבועת אפוטרופוסות – ותנא קמא פליג ואית ל' דבעל לא מצי משביעה על ידי גלגול מן שבועת אפוטרופוסות משום דשבועת אפוטרופוסות אינה אלא דרבנן ולא מגלגלין משבועה דרבנן

(ii) צד ב' – ר' אליעזר "לכתחלה" קאמר דבעל משביע לאשה על פילכה ועיסתה אפילו שלא על ידי גלגול שבועה – ותנא קמא פליג ואית ל' דבעל לא משביע לאשה על פילכה ועיסתה אלא על ידי גלגול שבועה

(ב) תא שמע

(i) קתני ברייתא דתנא קמא מקשה לר' אליעזר דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת ואיך אמרת דמשביעה על פילכה ועיסתה

(ii) מקשן – לצד א' דלר' אליעזר משביעה דיקא על ידי גלגול תיקשי דכיון דכבר איצטריכא שבועת אפוטרופוסות אמאי מקשה תנא קמא לר' אליעזר דנחש מיקרי

(iii) תרצן – תנא קמא סבירא ל' אשר אף על פי דמשביעה דיקא על ידי גלגול נחש מיקרי מחמת דאשה אומרת "כיון דדיקת כולי האי לגלגל עלי שבועה על פילכי ועיסתי לא מצינא דאידור בהדך"

(ג) שים לב דמקשן לא אסיק אדעת' הך סברא דאפילו בגלגול שבועה נחש מיקרי

(ד) מסקי בגמרא דצד ב' צודק

(3) תוספות

(א) קשיא לפירוש רש"י לצד א' – בפרק כל הנשבעין מסקינן דמגלגלין בדרבנן וליכא מאן דפליג – ועוד קשיא דבירושלמי קתני דטעמא דרבנן דפליגי על ר' אליעזר דאם אתה אומר כן אין שלום בבית לעולם כלומר דנחש מקרי

(ב) ולכן נקטי תוספות דלצד א' סבירא לי' תנא קמא דלא מגלגלין דכבר אסיק אדעתיה אשר נחש מיקרי אף בגלגול שבועה

(4) מהרש"א

(א) קשיא לתוספות – הרי קבענו דמוכרח אשר מקשן דתא שמע לא אסיק אדעתיה סברא של כיון דדיקת כולי האי

(ב) ולכן נראה למהרש"א ללכת בשיטת רש"י דיקא לנמק אשר מקשן אית לי' אשר אין מגלגלין משבועה דרבנן – אבל לפי המסקנא דאזלינן בצד ב' אכן סליק אדעתיה דבגלגול שבועה משביעין אפילו משבועה דרבנן ודתנא קמא ור' אליעזר פליגי כדפירשנו לצד ב' באלו משביעה לכתחלה אפילו שלא בגלגול שבועה ודהיינו טעמא דתנא קמא דלא משביעה מחמת דנחש מיקרי

(ג) גם מה שהביאו תוספות ראייה מן הירושלמי לפירושם לאו ראייה היא דאיירי לפי המסקנא דאזלינן בצד ב' וכו'

סוגיא דנדר ושבועה חלק א' תוספות ד"ה נדר ושבועה

בד"ה נדר ושבועה כו' ועל יורשיך כו' כגון שנתן לה רשות לעשות יורשין אפוטרופסים כו' עכ"ל אף על גב דבגמרא מוקי רישא דמתניתין בפוגמת כתובתה ושפיר איכא לפרושי ביה פטור שבועה ליורשין היינו שלא פקדנו כפרש"י אלא דמתני' איירי נמי בפטור שבועת אפוטרופסין במכ"ש כפרש"י בגמרא ולענין פטור שבועת אפוטרופסין לא ניחא לפרש לגבי יורשין שבועה שלא פקדנו אלא בשתן עצמן האפוטרופסין וכגון שנתן לה רשות כו' כדאמר בירושלמי ודו"ק:

(1) משנה ב'

(א) רישא – כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אין יכול להשביעה אבל משביע הוא את יורשיה ואת הבאים ברשותה

(ב) סיפא – כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותך אינו יכול להשביעה לא היא ולא יורשיה ולא את הבאים ברשותה

(2) רש"י לביאור דרישא – אבל משביעה הוא את יורשיה אם גירשה ומתה ויורשיה שתובעין הימנו כתובתה נשבעים שבועת יורשין שבועה שלא פקדתנו בשעת מיתה ולא אמרה לנו קודם לכן ולא מצאנו בין שטרותיה ששטר כתובתה פרוע

(3) גמרא כמבואר ברש"י

(א) שאלה – שבועה מאי עבידתה – איזו שבועה סתם שאשה חייבת לבעלה או ליורשיו דקתני דכי לא פטרה משביעה וכי פטרה אין משביעה

(ב) תשובה דרב יהודה אמר רב – על אפוטרופיא שנעשית בחיי בעלה – ומפרש רש"י – אבל אם פגמה כתובתה ואומרת לא התקבלתי אלא מנה צריכה שבועה שלא קיבלה יותר ממנה בכתובתה ולא נפטרה מאותה שבועה ע"י תנאי זה – דכי פטר לה משבועה דקא רמי הוא עלה אבל שבועה דהיא גרמה לנפשה לא פטר לה

(ג) תשובה דרב נחמן אמר רבה בר אבוה – על הפוגמת כתובתה – ומפרש רש"י – וכל שכן משבועת אפוטרופיא דמכל שבועה פטרה

- (ד) קשיא דרב מרדכי – בשלמא לרב נחמן אמר רבה בר אבוא אשר "על הפוגמת כתובתה" דמסקא אדעתה דלמא מצטרכי לי זוזי ושקילנא מכתובתאי וא"ל כתוב לי דלא משבעת לי
- (i) ומפרש רש"י דמיגו דרמיא אנפשה תבעה ליה פטור כל שבועות
- (ii) אלא לרב יהודה אמר רב אשר על אפוטרופיא שנעשית בחיי בעלה איהי מי הות ידעה דמותיב לה אפוטרופיא
- (4) תוספות לביאור דסיפא – נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותך – בירושלמי מפרש "על יורשיך" כגון שנתן לה רשות לעשות יורשיה אפוטרופסין – ואשר "את הבאים ברשותך" איירי בשאר בני אדם נכרים שעשאתן אפוטרופסין מחמת שנתן לה רשות
- (5) מהרש"א
- (א) אף על גב דגמרא לרב נחמן מוקי רישא דמתניתין בפוגמת כתובתה ושפיר איכא לפרושי בסיפא אשר שבועה דיורשין פטורין עלה היינו "שלא פקדנו" בשעת מיתה ולא אמרה לנו קודם לכן ולא מצאנו בין שטרותיה ששטר כתובתה פרוע כפרש"י לעיל בביאור לרישא
- (ב) אלא דמתני' איירי נמי בפטור שבועת אפוטרופסין במכל שכן כפרש"י בגמרא לרב נחמן דמיגו דרמיא אנפשה וכו' – ולענין פטור שבועת אפוטרופסין לא ניחא לפרש לגבי יורשין שבועה שלא פקדנו אלא אם כן הן עצמן אפוטרופסין וכגון שנתן לה רשות כו' כדאמר בירושלמי

דף פז.

סוגיא דנדר ושבועה חלק ב' רש"י ד"ה כתוב דלא משבעת לי

דף פז עמוד א] בפרש"י בד"ה כתוב דלא משבעת לי ומגו דרמיא כו' פטור כל שבועות עכ"ל דלמ"ד נמי דפוטור אותה משבועת הפוגמת אית לן למימר דפטרה נמי משבועת אפוטרופסין במגו דרמיא כו' דע"כ איירי נמי רישא בפוטור אותה גם משבועת אפוטרופסין כדמוכח בסיפא דהלכה מקבר כו' דקאי אזו שפטרה משבועת אפוטרופסין כפרש"י במתני' וק"ל:

- (1) המשך דמשנה – הלכה מקבר בעלה לבית אביה – אם נעשית אפוטרופיא וכו'
- (2) רש"י – הלכה מקבר בעלה זו שפטרה בעלה מן השבועה לעיל במשנה – והכי תני בהדיא בתוספתא דאהך שפטרה קאי
- (3) מהרש"א – מכח ההיא תוספתא הוצרך רש"י לפרש (כמבואר בחלק א') לרב נחמן אמר רבה בר אבוא דמיגו דרמיא אנפשה לפטורי משבועת הפוגמת תבעה ליה פטור כל שבועות כולל שבועת אפוטרופסות

תוספות בד"ה מנכסי יתומים

תוס' בד"ה מנכסי יתומים כו' דהך דהכא הוה מוקי לה בגדולים כו' דלא נפשוט הא דבעי עלה כו' עכ"ל ואטובא דמייתי התם ולא מוקי להו נמי בגדולים צריך לתרץ בע"א ע"ש ודו"ק:

בא"ד דלא תוקמא [בד"ה מקשים]

בא"ד דלא תוקמא מתני' דהכא בגרושה כו' מתני' דהכא אמאי איצטריך כו' עכ"ל ומתני' דלעיל דהיה עליו כתובת אשה ובע"ח כו' אף על גב דקתני בה יורשין מצי נמי איירי

בגירשה ואחר כך מת וההיא ודאי דאיצטריך ליה למתני משום האי דינא ופולוגתא מי הוא קודם לזכות בפקדון או מלוה ודו"ק:

דף פז:

תוספות ד"ה ואלו נשבעין

[דף פז עמוד ב] בד"ה ואלו נשבעין כו' וי"ל דהאי תנא לא חשיב פוגם כו' ואיצטריך שפיר לאשמועינן דנוטלין עכ"ל וק"ק דהא תלמודא קאמר אבל שלא בעדים אימא תיהוי כמשיב אבידה ותשקול בלא שבועה קמ"ל ויש ליישב דודאי עיקר מלתא דפוגם אתי לאשמועינן דנוטלין כמ"ש התוספות אלא דתני שלא בעדים לרבנותא לגבי בעדים מהאי טעמא דקאמר דלא נימא תשקול בלא שבועה וק"ל:

(1) משנה – הפוגמת כתובתה – כיצד היתה כתובתה אלף וזו ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי אלא מנה – לא תפרע אלא בשבועה

(2) גמרא כמבואר ברש"י

(א) איבעיא להו פוגמת כתובתה בעדים (התקבלתי מנה ובפני עדים קיבלתיו) מהו

(i) אי איתא דפרעה – טפי בעדים הוה פרע דהא דק וקא אייתי עדים לפרעון מנה קמא ולכן לא צריכה שבועה

(ii) או דלמא לאו משום דדק הוא אלא איתרמויי איתרמי דהוו עדים התם בההוא זימנא ולכן צריכה שבועה

(ב) הוה אמינא

(i) במשנה במסכת שבועות קתני ואלו נשבעין ונוטלין השכיר והנגזל וכו'

(ii) ברייתא מוסיפה אף הפוגם שטרו שלא בעדים

(iii) לכאורה ברייתא מילפי דדוקא שלא בעדים צריך שבועה אבל בעדים לא צריך שבועה דאי איתא דפרע טפי בעדים הוה פרע דהא דק וקא אייתי עדים לפרעון קמא

(ג) מסקנא – לא מיבעיא קאמר לעולם צריך שבועה אף בעדים ולא מיבעיא בעדים דודאי אשה צריכה שבועה (דהא דקא מודיא בהאי מנה משום עדים הוא ולא השבת אבידה היא) אבל שלא בעדים אימא תיהוי כמשיב אבידה (שהרי יש לה שטר שלם עליו ואי בעיא הויה אמרה לא קבלתי כלום ותשקול בלא שבועה) קמ"ל דאפילו שלא בעדים צריכה שבועה

(ד) בקיצור בהוה אמינא נוקטין דיש סברא לומר אשר בעדים גובה בלא שבועה – ובמסקנא נוקטין לאידך גיסא דיש סברא לומר אשר שלא בעדים גובה בלא שבועה

(3) תוספות

(א) מסקי אשר במשנה וברייתא בשבועות לא מימני אלא גוונא במ סד"א דאין נוטלין אפילו בשבועה ומפרשין עוד אשר אפילו בפוגם שטרו סד"א דאינו נוטל אפילו בשבועה מפני שלא בא מכח השטר (פרטי סברא זו אינן מענייננו)

(4) מהרש"א

(א) קשיא – הרי קבענו בגמרא אשר שלא בעדים אימא תיהוי כמשיב אבידה ותשקול בלא שבועה וקמ"ל דאיצטריך שבועה – ומכל שכן דלא סליק אדעתין למימר דלא בא מכח השטר ודאינו גובה כל עיקר

(ב) תירוץ – אכן מעיקר הסברא סד"א דאינו נוטל אפילו בשבועה והאי דינא דנוטל מיהת בשבועה עדיף לברייתא לאשמועינן בבא שלא בעדים דלא נימא דתיהוי כמשיב אבידה ותשקול אפילו בלא שבועה

תוספות ד"ה או דלמא פוגמת

בד"ה א"ד פוגמת כו' אבל הא דלא מודה דנפרעת כלל לא שייך ביה האי טעמא אבל תימה לי א"כ כו' עכ"ל נ"ל דבריהם אף על גב דפוחתת ודאי לא שייך האי טעמא דלא דייקא ואם כן מאי קמבעיא ליה דודאי דנאמנת במגו דלא פוחתת כלל אלא דקמבעיא ליה בפוחתת בכעין אבעיא דלעיל דדלמא פוגמת היא ואיערומי קמערמא לומר פוחתת ואין להקשות כיון דבפוגמת סבורה שהיא דייקא כמו שכתבו לעיל התוספות מאי שייך למימר ביה דאתי לאיערומי ביה די"ל דלא אמרו התוספות בפוגמת לעיל דסבורה שהיא דייקא ולא ניחא לה לשקר ולגזול ולומר דלא נפרעת כלל אבל לשקר ושלא לגזול כגון בפחות מש"פ או בפוחתת שאינה משקרת אלא כדי לאמת דבריה יותר מבעיא לן שפיר אי נימא דקא דייקא לומר כן או נימא דמערמת לומר כן וליכא לאקשוויי דאם כן אמאי לא נהימנא בפוגמת במגו דפוחתת דנאמנת לפי האמת דאיכא למימר לאידך גיסא כיון דהיא סבורה דדייקא שפיר ליכא למימר אפילו בכה"ג מגו ועל פי הדברים האלה תמיה להו שפיר אם כן כל שעה אתיא לאיערומי לפחות ואמאי פשוט ליה לתלמודא טפי בפוחתת דלא אתי לאיערומי מבפחות מש"פ דסלקא בתיקו אי אתיא לאיערומי אי לאו ודו"ק:

(1) גמרא – אשה שפוגמת בכתובתה והודית שקיבלת מקצת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה מחמת דאשה לא דייקא ורמו רבנן שבועה עלה כי היכי דתידוק

(2) תוספות ד"ה דמיפרע לא דייק

(א) דוקא בפוגמת הוא דאיכא למימר הואיל ופרע במקצת יכול להיות שפרע הכל אבל בלא פוגמת לא אמרינן דלא דייקא – ולכן נוטלת בלא שבועה

(ב) קשיא – אם כן כל הפוגם שטרו אמאי משביעים אותו נהימניה במיגו דאי בעי לא הי' פוגם והיה נאמן לגבות שטר כולו בלא שבועה

(ג) תירוץ – משביעים את הפוגם (כגון בפוגמת בכתובתה) לא משום דחיישינן שמשקרת אלא משום דחיישינן דלא דייקא ולית כאן מיגו דכל עוד דלא נשבעת אכתי ניחוש שמא לא דייקא

(3) המשך דגמרא כמבואר ברש"י ותוספות

(א) איבעיא להו הפוגמת בכתובתה פחות פחות משהו פרוטה (במנה שהיא מודה עליו שקיבלה עושה עמו חשבון כך נתת לי ביום פלוני וכך ביום פלוני ומצרפתן בחשבון אפילו פחות משהו פרוטה) מהו מי אמרינן כיון דקא דייקא כולי האי קושטא קא אמרה או דלמא איערומי קא מערמא – ומסקי בתיקו

(ב) איבעיא להו פוחתת כתובתה (היתה כתובתה אלף זוז כתוב בשטר והוא אומר התקבלת כולה והיא אומרת לא התקבלתי כלום אבל מודה אני שלא התנית עמי לכתובתי אלא מנה) מהו מי אמרינן היינו פוגמת או דלמא פוגמת מודיא במקצת הא לא קמודיא במקצת ותטרוף שלא בשבועה – ומסקי דתטרוף שלא בשבועה

(4) תוספות ד"ה או דלמא כמבואר במהרש"א

(א) חלק א'

(i) קשיא – בפוחתת ודאי לא שייך האי טעמא דלא דייקא ואם כן תיקשי מאי קמבעיא ליה בגמרא – הרי ודאי נאמנת במגו דלא היתה פוחתת והיתה גובה כל כתובתה בלי שבועה

- (ii) תירוץ – קמבעיא לי' בפוחתת (כעין דמבעיא לי' בגמרא בפחות פחות משהו פרוטה) דדלמא פוגמת היא ואיערומי קמערמא לפחות
- (iii) קשיא – כיון דקבעו תוספות בפוגמת דלא חיישינן שמשקרת לגזול למה בפחות פחות משהו פרוטה או בפוחתת איבעיא להו דלמא אתי לאיערומי ביה
- (iv) תירוץ – אכן לא חיישינן שמשקרת ולגזול ולומר דלא נפרעת כלל אבל לשקר ושלא לגזול כגון בפחות משהו פרוטה או בפוחתת שאינה משקרת אלא כדי לאמת דבריה יותר מבעיא לן שפיר אי נימא דקא דייקא לומר כן או נימא דמערמת לומר כך
- (v) קשיא – אם כן הדרא קושיא לדוכתא אמאי לא נהימנא בפוגמת במגו דפוחתת דנאמנת לפי האמת
- (ב) תירוץ – איכא למימר לאידך גיסא כיון דהיא סבורה דדייקא שפיר ליכא למימר אפילו בכה"ג מגו
- (5) חלק ב' – תוספות תמיה להו למה לגבי פוחתת מסקי דלא אתא לאיערומי לפחות אבל בפחות מש"פ סלקא בתיקו אי אתיא לאיערומי אי לאו

תוספות ד"ה ועוד אין נשבעין

בד"ה ועוד אין נשבעין כו' וברייתא דמייתי כו' לא תקשי לרב כו' דאין למדין מן הכללות כו' עכ"ל והיינו השתא דע"כ לרב בעי בע"א כפירה עצמה ב' כסף כמו במודה במקצת והתוס' בפ' שבועת הדיינין כתבו דבלא"ה לשמואל נמי האי כ"מ לאו דוקא דהא איכא כפירת שיעבוד קרקעות עכ"ל ע"ש ונראה ליישב לדברי התוספות דהכא דלא קאי האי כללא אלא בשנים דמחייבין ממון היינו בע"פ דליכא שיעבוד קרקעות ולכך לא כתבו הכא אלא לרב צ"ל דהאי כל מקום לאו דוקא וק"ל:

- (1) ברייתא – כל מקום ששנים מחייבין אותו ממון אחד מחייבו שבועה
- (2) גמרא במסכת שבועות – לשבועת עד אחד אליבא דרב איצטריך טענת שתי כסף – אליבא דשמואל טענת פרוטה סגי
- (3) תוספות בגמרא דידן ובמסכת שבועות
- (א) קשיא לרב – שני עדים מחייבין אותו ממון אפילו בטענת פרוטה ואפ"ה קבענו עכשיו לרב דבעד אחד אינו חייב שבועה אלא בטענת שתי כסף – נמצא דלדידי' ליכא למימר דכל מקום ששנים מחייבין אותו ממון אחד מחייבו שבועה
- (ב) תירוץ – אין למדין מן הכללות
- (4) גמרא דידן – לכולי עלמא ואף לשמואל אין נשבעין שבועת עד אחד על כפירת שיעבוד קרקעות
- (5) תוספות במסכת שבועות – אף לשמואל איצטריך למימר אין למדין מן הכללות דהרי ב' עדים מחייבין אותו ממון אפילו בכפירת שיעבוד קרקעות משא"כ עד אחד דאינו מחייבו שבועה בכפירת שיעבוד קרקעות
- (6) מהרש"א
- (א) קשיא – למה לא מסקי נמי תוספות דידן דאף לשמואל איצטריך למימר דאין למדין מן הכללות
- (ב) תירוץ – תוספות דידן סבירא להו דהאי כללא של שנים מחייבין אותו ממון לא אתיא אלא לדין ממון אשר נקבע על ידי ב' עדים בלחודיהו בלא סיוע של דבר אחר כגון מלוה על פה דלית ב' שיעבוד קרקעות – ולא נחית לדין מלוה בשטר דליכא צד שיעבוד שלו אי לאו דכתב נמי שטר

דף פח.

סוגיא שבועה דאורייתא חלק א' רש"י ד"ה לידי שבועה דאורייתא

[דף פח עמוד א] בפרש"י בד"ה לידי שבועה דאורייתא כו' ואוחז ספר בידו כו' עכ"ל לעיל גבי הא דסבר רמי בר חמא כו' פרש"י לענין היפוך שבועה דלא מפכינן בדאורייתא ואפשר ששינה פירושו בכאן גבי פקח הוא משום דלענין היפוך שבועה לא שייך לומר דפקח הוא להביאה לידי שבועה דאורייתא דאיכא דניחא ליה בהיפוך שבועה וק"ל:

סוגיא שבועה דאורייתא חלק ב' תוספות ד"ה מייתי לה

תוס' בד"ה מייתי לה לידי כו' דנ"מ אליבא דרבי אבא דהלכתא כוותיה דאמר דחזרה שבועה למחויב כו' דהכי מוכח התם בפרק כל הנשבעין עכ"ל כצ"ל וכ"ה ברא"ש ור"ל אליבא דרבי אבא דסבר בפרק כל הנשבעין בשניהם חשודים דחזרה שבועה למחויב לה מעיקרא ומתוך שאינו יכול לישבע משלם ה"נ הכא אי הוה שבועה דאורייתא והבעל והאשה שניהם חשודים חזרה השבועה לאשה ומתוך שאינה יכולה לישבע אין הבעל משלם אבל כיון שאינה אלא שבועה דרבנן אף על פי שאינה יכולה לישבע משלם הבעל ומה שלא רצו לפרש בפשיטות טפי ולכ"ע וכגון שהאשה חשודה דבשבועה דאורייתא מהפכינן השבועה אשכנגדו אבל דרבנן לא מהפכינן דתקנתא לתקנתא לא עבדינן דהכי מפלגינן בהדיא בפ' שבועת הדיינין כבר כתב בזה הרא"ש ליישב בשם תשובת רב אלפס דלענין לישבע וליפטר כי הכא עבדינן שפיר תקנתא לתקנתא ע"ש ודו"ק:

- 1) משנה – הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה
 - 2) גמרא – סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא ופסק רבא דהוי שבועה דרבנן – אמר רב פפא אי פיקח הוא האי בעל מייתי לה לידי שבועה דאורייתא
 - 3) לשון תוספות לגבי נפקא מינה בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן – ולרבינו נראה דנפקא מינה אליבא דר' אבא דהלכתא כוותיה דאמר חזרה למחויב לה והיכא דאינו יכול לישבע משלם והאי דינא בדאורייתא אבל דרבנן אפילו הוה חשודה על השבועה לא יניח לפרוע לה בשביל כך היכא דנשבעת ונוטלת כדהכא
 - 4) מהרש"א לביאור תוספות
- א) תוספות כיוונו לר' אבא דאית לי' בשבועת בפרק כל הנשבעין (כבגרסת מסורת הש"ס) בשניהם חשודים בשבועה דאורייתא דחזרה למחויב לה מעיקרא ומתוך שאינו יכול לישבע משלם ה"נ הכא אי הוה שבועה דאורייתא והבעל והאשה שניהם חשודים חזרה השבועה לאשה ומתוך שאינה יכולה לישבע אין הבעל משלם – אבל כיון שאינה אלא שבועה דרבנן אף על פי שאינה יכולה לישבע משלם הבעל
- ב) קשיא – למה לא רצו לפרש בפשיטות טפי ולכ"ע וכגון שהאשה חשודה דבשבועה דאורייתא מהפכינן השבועה אשכנגדו אבל דרבנן לא מהפכינן דתקנתא לתקנתא לא עבדינן
- ג) תירוץ – כבר כתב בזה הרא"ש ליישב בשם תשובת רב אלפס דלענין להפוך שבועה לבעל שישבע וליפטר כי הכא עבדינן שפיר תקנתא לתקנתא

סוגיא שבועה דאורייתא חלק ג' תוספות בא"ד אי נמי

בא"ד א"נ למאן דאית ליה דברבנן מהפכינן ובדאורייתא לא מהפכינן נפקא מינה כו' דאי שבועה דרבנן היא מ"ל כו' ואי דאורייתא לא מצי למימר לבעל כו' עכ"ל כצ"ל מתוך הסוגיא דפרק שבועת הדיינין ואירי באינה חשודה ועיין ברא"ש שדחה זה הנ"מ:

תד"ה היכי סמיך

בד"ה היכי סמיך כו' הלואה אחר הלואה אי מצטרפי דאיכא מאן דאמר לא כו' עכ"ל ק"ק ומאי קושיא דלמ"ד נמי דהלואה אחר הלואה מצטרפי היינו דלא תוכל להכחיש פרעון אחד מהם ליטול שלישיית כפרש"י אבל מ"מ לא יוכל למוקמי לקמא במלוה ע"י הע"א שהרי בב' נצטרף עדותו על פרעון אחד ודו"ק:

- (1) משנה – עד אחד מעידה לכתובה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה
- (2) גמרא
(א) סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא
(ב) אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין והיא נשבעת ונוטלת ועוד אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות – אלא אמר רבא מדרבנן
(ג) אמר רב פפא כמבואר ברש"י
(i) אי פיקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא לפירעון א' דהעיד עליו עד אחד הראשון
(ii) יהיב לה כתובתה עוד הפעם (פירעון ב') באפי עד אחד שני – וסמיך עד אחד הראשון על עד אחד השני להביא שניהם יחד לב"ד שאם תכפור יעידה שניהם שנתקבלה כתובתה
(iii) ויתבענה פרעון א' ויאמר מלוה הן אצלך שהרי התקבלת כתובתיך בפירעון ב' וכשתכפור ותאמר לא קבלתי אלא פירעון ב' ועד אחד ראשון מעיד על פירעון א' איכא שבועה דאורייתא כיון דנשבעת ולא משלמת ואין כאן שיעבוד קרקעות שהרי שלא מכח כתובה תובעה
- (3) המשך דגמרא כמבואר ברש"י – מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי היאך סמיך סהדא קמא אסהדא בתרא – מה שראה זה לא ראה זה ואם תכפור על שתיהן אין כאן אלא עד אחד על פירעון א' ועד אחד על פירעון ב' ותשבע ותטול פירעון שלישיית ונמצא מפסיד
- (4) תוספות – תימה מאי קשיא ליה הא פלוגתא היא בפ' זה בורר הלואה אחר הלואה אי מצטרפי דאיכא מ"ד לא בעינן ראייה כאחד ולכן איכא ב' עדים על פירעון ב' ולא יפסיד בעל
- (5) מהרש"א – קשיא לקושיית תוספות – אפילו למ"ד דהלואה אחר הלואה מצטרפי היינו דלא תוכל להכחיש אף פרעון ב' ליטול שלישיית ולהפסיד לבעל אבל מ"מ מקשי תוספות שפיר דלמאן דאמר דמצטרפי לא יוכל בעל להשביעה על פירעון א' בתורת מלוה ע"י עד אחד הראשון שהרי האי עד אחד כבר נצטרף בעדותו של עד אחד השני על פרעון ב' וחשיבי כאלו ראו שניהם פרעון ב' ולא ראה שום אחד פרעון א'

דף פח:

סוגיא דר' שמעון אהייה חלק א' תד"ה ב"ד משביעין אותו

דף פח עמוד ב' בד"ה ב"ד משביעין כו' כששמעו בו שמת ושפיר קתני ויורשין כו' עכ"ל ואין להקשות דא"כ היינו נפרעת שלא בפניו והיינו נפרעת מיתומים ואמאי לא מוקמי פלוגתייהו בכה"ג בפשיטות אנפרעת מנכסי יתומים די"ל דע"כ לשמואל דמפרש פלוגתייהו התם בששמעו בו שמת הא דלא נקט פלוגתייהו בכה"ג במת על מטתו לרבותא נקט הכי כמ"ש התוספות שם ולהכי מוקי פלוגתא דהכא נמי בכה"ג וק"ל:

כ"ע ודו"ק:

- (1) משנה דף קד: כמבואר ברש"י – מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות

- (א) חנן אומר תשבע בסוף – כשישמעו בו שמת ותבא לגבות כתובתה תשבע שלא עכבה בידה משל בעלה כלום – ולא תשבע בתחלה בשעת גיבוי מזונות דנוטלת בלי שבועה
- (ב) נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו תשבע בתחלה ובסוף
- (2) משנה דף פז.
- (א) ושלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה – כיצד הלך לו למדינת הים והיא נפרעת שלא בפניו – אינה נפרעת אלא בשבועה
- (ב) ר' שמעון
- (i) רישא – כל זמן שהיא תובעת כתובתה היורשין משביעין אותה
- (ii) סיפא – ואם אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה
- (3) גמרא דף פח.
- (א) ר' שמעון אהייא
- (i) אמר ר' ירמיה אהא ונפרעת שלא בפניו בהלך למדינת הים לא תפרע אלא בשבועה לא שנא למזוני ולא שנא לכתובה ואתא ר' שמעון למימר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה אינה תובעת כתובתה אין יורשין משביעין אותה
- (ii) וקמפלגי בפלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים – ר' שמעון כחנן (דדיקא בתובעת כתובה שלא בפניו צריכה שבועה – ורבנן (תנא קמא דר' שמעון) כבני כהנים גדולים דצריכה שבועה אף בתובעת מזונות
- (ב) מתקיף לה רב ששת האי יורשין משביעין אותה הרי לגבי תביעת מזונות אכתי בעל חי וליכא יורשין
- (4) גמרא דף קז. – לשמואל אין פוסקין מזונות לאשת איש אלא אם כן שמעו בו שמת ומוקי להך דחנן ובני כהנים גדולים בששמעו בו שמת במדינת הים ומודי תרוייהו דיהבינן לה ופליגי לענין שבועה ליורשין בגיבוי מזונות לאחר מיתה
- (5) תוספות בדף קז.
- (א) קשיא – אכן מאי טעמא דבני כהנים גדולים דאמרו כשהלך למדינת הים ושמעו בו שמת דתשבע בגיבוי מזונות – מה לי דמת בביתו דלכאורה אינה צריכה שבועה לגיבוי מזונות מה לי שהלך למדינת הים ושמעו בו שמת ע"פ עדים
- (ב) תירוץ – אמנם אפ"י מת בביתו פליגי בני כהנים גדולים ואמרי דצריכא שבועה והא דנקטי דצריכה שבועה למי שהלך למדינת הים רבותא נקט דכל מי שהולך למדינת הים ואפילו שמעו בו שמת יש לחוש שפייס את אשתו בצררי וכדומה וס"ד דניחוש כל כך לצררי עד כדי כך דאפילו בשבועה לית לה קמ"ל דנאמנת בשבועה דלא קיבלה ממנו צררי כמו דנאמנת בשבועה היכא דמת בביתו
- (6) תוספות – לאתקפתא דרב ששת אמאי לא משני סבר לה ר' ירמיה כשמואל דמוקי לה לפלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים לענין שבועה ליורשין בגיבוי מזונות לאחר מיתה
- (7) מהרש"א
- (א) קשיא לקושית תוספות – אי מוקמת לה לר' שמעון כשמואל אין חילוק בין נפרעת שלא בפניו כשהלך למדינת הים ונפרעת מיתומים במת על מטתו ואמאי לא מוקמי ר' ירמיה לפלוגתא דר' שמעון אתנא קמא בפשיטות אנפרעת מנכסי יתומים במת על מטתו
- (ב) תירוץ
- (i) הרי קבעו תוספות לשמואל דמפרש פלוגתייהו התם בששמעו בו שמת דהא דלא נקט פלוגתייהו בכה"ג במת על מטתו אלא בששמעו בו שמת במדינת הים לרבותא נקט הכי

(ii) ולכן אלו מוקי ר' ירמיה להך דר' שמעון כשמואל מיושב נמי הא דמוקי לה לר' שמעון בהלך למדינת הים ולא במת על מטתו

סוגיא דר' שמעון אהייא חלק ב' תוספות ד"ה וקמיפלגי

בד"ה וקמיפלגי כו' ומתני' כגון שמינה בעלה לאחר מיתה דבצווי ב"ד כו' דלא שייך ביה כו' והכא אנו רואין כו' עכ"ל ר"ל דצריך לאוקמא בדחוקי הא דהלכה מקבר כו' ואם נעשית אפטרופס כו' היינו שנעשית כבר בחייו ע"י אביהם משום דבצווי ב"ד לאחר מותו כו' ובממנה מעצמה נמי לאחר מותו ליכא לאוקמא כו' דלא שייך ביה טעמא כו' דהא הכא בממנה מעצמה אנו רואין דמן הדין אין מעמידין אשה כו' כדאמר בפרק הניזקין וא"כ ודאי דאין לחוש לה אם תמנע מכח השבועה וק"ל:

(1) משנה בפרק הניזקין – רבנן סברי מינהו בית דין לאפטרופוס לא ישבע דא"כ מימנע ולא הוי אפטרופוס הואיל וחשדינן ליה אבל מינהו אבי יתומים לא מימנע דאי לאו דה"ל הנאה מינה בחייו לא הוה מימני ליה – ואבא שאול סבר חילוף הדברים מינהו אבי יתומים אי ידע דמשבעי ליה מימנע ולא הוי אפטרופוס אבל מינהו בית דין אף על גב דידע דמשבעי ליה לא מימנע דחשיבותא הוא לגביה דמהימן להו לבי דינא

(2) משנה בדף פו:

(א) רישא – כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותך אינו יכול להשביעה לא היא ולא יורשיה ולא את הבאים ברשותה

(ב) סיפא כמבואר ברש"י – הלכה זו שפטרה בעלה מן השבועה מקבר בעלה לבית אביה או שחזרה לבית חמיה אם נעשית אפטרופיא היורשין משביעין אותה על העתיד לבא על שנתעסקה לאחר מיתה

(3) ניהדר למילת' דר' שמעון

(א) רישא דילי' – כל זמן שהיא תובעת כתובתה היורשין משביעין אותה

(ב) סיפא דילי' – ואם אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה

(4) המשך דגמרא

(א) אמר רב ששת ר' שמעון אתא למימר (שלא כתנא קמא דר' שמעון בסיפא דמשנה בדף פו:) דדיקא אם תובעת כתובתה יורשין משביעין אותה שלא עיכבה משלהן לאחר מיתת אביהן כדין הבא ליפרע מנכסי יתומים במשנה דף פז. – אבל אם אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה משום שבועת אפטרופסת דהויא לה אפטרופוס שמינהו אבי יתומים

(ב) וקמיפלגי בפלוגתא דאבא שאול ורבנן דר' שמעון סבירא ליה דלא נשבעת כאבא שאול אשר מינהו אבי יתומים אי ידע דמשבעי ליה מימנע ולא הוי אפטרופוס

(5) תוספות כמבואר במהרש"א

(א) קשיא – אמאי נקטי בדחוקי הא דהלכה מקבר כו' ואם נעשית אפטרופס כו' היינו שנעשית כבר בחייו ע"י אביהם ולא בצווי ב"ד לאחר מותו או בממנה מעצמה לאחר מותו

(ב) תירוץ

(i) ליכא לאוקמא בצווי ב"ד לאחר מותו דאין מעמידין נשים אפטרופסות כו'

(ii) ובממנה מעצמה נמי לאחר מותו ליכא לאוקמא דא"כ לכ"ע היורשין משביעין אותה דלא שייך ביה טעמא דמינהו אבי יתומים דאמרינן דאי משתבע ממנע ולא הוי אפטרופוס והכא ליכא למיחש להא כו' דהרי מן הדין אין מעמידין אשה ולכן אף אם תמנע מכח השבועה לא איכפת לן בכך

סוגיא דר' שמעון אהייא חלק ג' תוספות ד"ה לאפוקי

בד"ה לאפוקי מדר' אליעזר ומחלוקתו כו' דנקט אין היורשין משביעין אותה לאו דוקא דה"ה כו' עכ"ל ואין להקשות בהוא עצמו דקתני בסיפא שאינו משביעה על אפוטרופוסות שבחיינו באינה תובעת כתובה הא בתובעת כתובתה משביעה דמשמע אגב דמשביעה אכתובתה משביעה נמי אפוטרופוסות שבחיינו אף על גב דנפרעת כתובתה בלא שבועה היינו כשאנו טוען להשביעה אבל כי אמר לה תשתבע לי אכתובה דלא פרעתיה שפיר יכול להשביעה ואגב זה משביעה נמי אפוטרופוסות ומיהו ברישא דמילתא דנקט יורשין דוקא כיון דפטרה מן השבועה עדיפא להו יורשים כיון דאנן טענינן ליתמי להשביעה על כתובתה משביעים אותה אז גם על האפוטרופוסות אף על פי שפטרה אבל בחיינו כיון דאנן לא טענינן ליה להשביעה על כתובתה אין משביעין אותה נמי על אפוטרופוסות כיון שפטרה: ודע שיש לדקדק בשמעתין אמאי שביק רב פפא מלאוקמא הא דקתני אינה תובעת כתובתה כו' דהיינו נמי ביורשין דוקא וכדאוקמא לעיל במינהו אבי יתומים ור' שמעון כאבא שאול ורבנן כרבנן ויש ליישב כמ"ש לעיל דנראה דחוק לאוקמא מתני' דקתני נעשית אפוטרופוסות דהיינו שמינה אותה בעלה לאחר מיתה אלא דממנה מעצמה לאחר מיתה בעלה ובההיא לא שייך דאי משתבע מימנע כמ"ש התוספות לעיל ומשתבע לכ"ע ודו"ק:

1) המשך דגמרא כמבואר ברש"י – פירכא לרב ששת – האי רישא דר' שמעון כל זמן שהיא תובעת כתובתה היורשין משביעין אותה בתמיה – "אם תובעת" מיבעי ליה דהרי עיקרו דר' שמעון אתא להקל בשבועות אפוטרופוסות

2) הקדמה א' לשיטת רב פפא – הני תרי משניות בדף פו: בקושטא רישא וסיפא דמשנה אחת הן

א) משנה א' "רישא" – המושיב את אשתו חנונית או שמינה אפוטרופיא – לתנא קמא ברישא דמשנה הרי זה משביעה כל זמן שירצה ר' אליעזר אומר אפילו על פילכה ועל עיסתה

ב) משנה ב' "סיפא" – אם פטרה מן השבועה אינו יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו ולא הבאים ברשותו לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה

3) הקדמה ב' לשיטת רב פפא – מתניתא דאבא שאול בן אימא מרים בדף פז. – שלא כדברי תנאים דמשנה (ר') אליעזר ומחלוקתו) – בכל גווני (אפילו כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך וכו') אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה

4) גמרא – אלא אמר רב פפא ר' שמעון אתא לאפוקי מדר' אליעזר ומחלוקתו

5) רש"י לביאור מילתא דרב פפא – ר' שמעון אכולי מלתא דר' אליעזר ומחלוקתו פליג ארישא וסיפא – שמעינהו דקאמרי ר' אליעזר ורבנן ברישא דמשנה משביעה כ"ו שירצה שבועת אפוטרופיא היכא דלא פטרה מן הנדר ומן השבועה ואפילו שלא בשעת תביעת כתובתה ושמעינהו דבסיפא קתני אם פטרה מן השבועה אפילו יורשין אין משביעין אותה כשנפרעת מהם – ואתא ר' שמעון למימר

א) ברישא דילי' – דכל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה ואפילו פטרה דכתב לה נדר ושבועה אין ליורשי עליך – כאבא שאול בן אימא מרים ומובן הא דאמר ר' שמעון "כל זמן" כלומר אפילו פטרה ואמר נדר ושבועה אין לי עליך

ב) ובסיפא דילי' – אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין על אפוטרופיא שבחיי בעלה ואפ"ל לא פטרה מן השבועה דלית ליה דר' אליעזר ומחלוקתו ברישא דמשנה דאמרי משביעה כל זמן שירצה אפילו בחיי בעלה

6) תוספות – הא דנקט ר' שמעון בסיפא אשר אפילו כשלא פוטרה אם אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה לאו דוקא דהוא הדין הוא עצמו דהואיל ובאפוטרופוסות דחיי בעלה מיירי מה חילוק איכא בינו ובין יורשיו ואידי דנקט בריש' דתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה מהך דאבא שאול בן מרים דהתם יורשין דוקא (דדיקא ביורשין איתא להך דאבא שאול בן מרים) תנא נמי יורשין בסיפא

(7) מהרש"א

(א) קשיא

(i) השתא דקבענו דאשמועינן ר' שמעון בסיפיה לגבי בעל בחייו דאפילו כשלא פוטרנו משביעה על אפוטרופוסות שבחייו אלא אם כן גרשה ותובעת כתובתה ומשביעה על כתובתה

(ii) ותיקשי דבחייו כשגרשה נפרעת כתובתה בלא בשבועה

(ב) תירוז – הא דאינו משביעה אכתובתה כשגרשה בחייו היינו דיקא כשאינו טוען להשביעה – אבל מכל מקום כיון שלא פוטרנו כי אמר לה תשתבע לי אכתובה דלא פרעתיה שפיר יכול להשביעה ואגב זה משביעה נמי אאפוטרופוסות

(ג) שים לב דשאני רישי דר' שמעון דאיירי אפילו כשפוטרנו דמ"מ לר' שמעון "כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה כאבא שאול בן אימא מרים" וכיון דאנן טענינן ליתמי להשביעה על כתובתה משביעים אותה גם על אפוטרופוסות אבל בחייו כיון דאנן לא טענינן ליה להשביעה על כתובתה אין משביעין אותה נמי אאפוטרופוסות כיון שפטרנו

(8) המשך מהרש"א "ודע"

(א) קשיא – קבענו דלא הופרך שיטת רב ששת אלא משום דלא מתאימה ללשון "כל זמן" ברישי דר' שמעון אבל שיטתו דרב ששת לסיפיה דמילתיה דר' שמעון (אם אינה תובעת כתובתה וכו') לא הופרכה

(ב) ותיקשי אמאי שביק רב פפא מלאוקמא סיפיה דמילתיה דר' שמעון ביורשין דוקא כשיטת רב ששת דפירש לר' שמעון אשר אם אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה שבועת אפוטרופוסת דהויא לה אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ור' שמעון סבירא ליה כאבא שאול

(ג) ויש ליישב לפי הא דקבע מהרש"א בחלק ב' לתוספות דנראה לרב פפא דחוק לאוקמא מתני' ואם נעשית אפוטרופוס כו' היינו שנעשית כבר בחייו ע"י אביהם אלא מסתבר יותר דממנה עצמה לאחר מיתת בעלה ובהא לא שייך הך דאבא שאול "דאי משתבע מימנעי" אלא משתבע אפילו לאבא שאול

דף פח:

סוגיא דהוציאה גט חלק א' – תד"ה הוציאה גט

בד"ה הוציאה גט כו' ולשמואל דאית ליה אין כו' הוציאה גט כו' ממש כו' עכ"ל ועיין בתוספות בפרק קמא דמציעא שכתבו גם דשמואל מצי סבר כו' יוחנן דלא אמר כלום והוציאה גט היינו עדי גט כו' עיין שם באורך:

עיין בסוף חלק ג' להלן

סוגיא דהוציאה גט חלק ב' – בא"ד אע"פ

[דף פט עמוד א] בא"ד אף על פי שאין נאמן לומר פרעתי לכ"ע במקום שאין כותבין כו' עכ"ל ר"ל דאית לן למימר דלא פליגי עליה דר"י וס"ל דטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום אלא במקום שכותבין כתובה דכיון דאין הכתובה בידה נאמן לומר פרעתי אבל במקום שאין כותבין כתובה מסברא דלא פליגי וס"ל נמי כו' דלא אמר כלום דאל"כ במה תגבה כתובתה ולקמן כתבו א"נ שמואל לית ליה דר"י דאמר לא אמר כלום כו' היינו אפילו במקום שאין כותבין כתובה דגט הוי במקום כתובתה כו' ודו"ק:

(1) משנה

- (א) רישא – הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה
- (ב) סיפא – כתובה ואין עמה גט היא אומרת אבד גיטי והוא אומר אבד שוברי הרי אלו לא יפרעו
- (2) תוספות
- (א) ר' יוחנן אית לי' דכותבין שובר ואשר הטוען פרעתי אחר מעשה בית דין לא אמר כלום אפילו במקום שכותבין כתובה ולא נקיטא כתובה
- (ב) פירוש לרישא דמשנה אליבא דר' יוחנן
- (i) הוציאה גט ואין עמו כתובה לאו דוקא גט אלא כלומר עדי גט גובה כתובתה דהא אינו נאמן לומר פרעתי
- (ii) ואל תיקשי דבמקום שכותבין כתובה לטעון בעל לא אפרע עד שתחזיר הכתובה כיון דבמה שנשאר שטר כתובה בידה יכול אני לבא לידי הפסד שתתבע כתובתה בב"ד אחר ואילו לא ישאר שטר כתובתה בידה נהי דלא אהא נאמן גם באותו בית דין אחר לומר פרעתי מ"מ אהא נאמן לומר פרעתי מנה מיגו דאי בעי אמרי אלמנה נשאתיך אם אין לה עדי הינומא
- (iii) דתריץ דלא יפסיד לר' יוחנן דהרי אית לי' דכותבין שובר
- (ג) פירוש לסיפא דמשנה אליבא דר' יוחנן – כתובה ואין עמה גט דאין לה עדי הגט – היא אומרת אבד גטי שהלכו להם העדים והוא אומר שכבר פרע והיה לו שובר שלא תגבה פעם אחרת ונאבד – נאמן במיגו דאי בעי אמר לא גרשתיך דהרי אין לה עדי הגט
- (3) המשך דברי מהרש"א יבואר בחלק ג'

דף פט.

סוגיא דהוציאה גט חלק ג' בא"ד דלמחר תגבה ובא"ד וכ"ת

בא"ד דלמחר תגבה פעם שנית ולא יוכל לומר לא גרשתיך וגם לא יוכל לומר פרעתי כו' עכ"ל דאם אין הגט בידה במקום דאין שם עדי הגט יוכל לומר לא גרשתיך וה"ה דיוכל לומר אין את אשתי אך מ"ש דגם לא יוכל לומר פרעתי ק"ק דהא אין הגט בידה נמי לא יוכל לומר פרעתי לפי מ"ש דלא אמר כלום לכ"ע במקום שאין כותבין כתובה ויש ליישב דיוכל לומר פרעתי בב"ד אחר במגו דלא גרשתיך או במגו דאין את אשתי ודו"ק:

בא"ד וכ"ת יכתבו שובר הא סבר דאין כותבין שובר כו' עכ"ל ר"ל דאין כותבין שובר במלתא דאיכא לתקוני כי הכא שתוציא הגט מידה אבל במילתא דליכא לתקוני וא"א בענין אחר כותבין שובר לכ"ע כדמוכח לקמן בתוספות וק"ל:

(1) המשך דגמרא – עיקרי שיטות שמואל כמבואר בתוספות

- (א) אין כותבין שובר
- (ב) פליג אר' יוחנן לגבי הטוען אחר מעשה בית דין וס"ל דנאמן לומר פרעתי אלו לא נקיטא כתובה במקום שכותבין כתובה אבל במקום שאין כותבין כתובה מודה שמואל דלא אמר כלום ואינו נאמן לומר פרעתי
- (ג) (איכא נמי דרך "אי נמי" בתוספות אשר לשמואל אפילו במקום שאין כותבין כתובה נאמן לומר פרעתי – אבל דרך זו אינה מעניינת)

(2) תוספות – פירוש רישא דמשנה אליבא דשמואל בהוספות מהרש"א במילים מודגשים

(א) ולשמואל דאית ליה אין כותבין שובר ומוקי מתני' במקום שאין כותבין כתובה או במקום שכותבין והביאה ראייה שלא כתב לה ולכן לא מצי טעין תחזירי לי שטר כתובה – הכי פירושא דמתני' הוציאה גט היינו גט ממש אבל בעדי הגט גרידא לא גביא עד שתחזיר לו הגט ותקרע כיון שיכול לבא לידי הפסד אם ישאר הגט שלם בידה דלמחר תגבה פעם שנית ואפילו במקום שאין שם עדי הגט לא יוכל לומר לא גירשתיך או אין את אשתי וגם לא יוכל לומר פרעתי וכי תימא יכתבו שובר הא סבר דאין כותבין שובר

(3) מהרש"א

(א) קשיא – למה כתבו תוספות אשר משום שישאר הגט שלם בידה לא יוכל לומר פרעתי – הרי אפילו הוציאה גט לא יוכל לומר פרעתי לפי מה שקבענו לשמואל דלא אמר כלום במקום שאין כותבין כתובה

(ב) ויש ליישב דמיהת בהוציאה גט יוכל לומר פרעתי בב"ד אחר דאין שם עדי גט במגו דלא גרשתיך או במגו דאין את אשתי

(4) מהרש"א בא"ד וכי תימא – תוספות באמרם "הא סבר דאין כותבין שובר כו" רצונם לומר דאין כותבין שובר במלתא דאיכא לתקוני כי הכא שתוציא הגט מידה אבל במילתא דליכא לתקוני וא"א בענין אחר כותבין שובר לכ"ע כמבואר בגמרא בדף פט: וכמבואר גם כן בחלק ט' להלן

סוגיא דהוציאה גט חלק ד' תוספות בא"ד והי' לי שובר

בא"ד והיה לי שובר שלא תחזיר ותגבה בעדי מיתה כשתתאלמן כו' עכ"ל דאע"ג דכתובה בידה שאירע כך שכתב לה אין גובה בה כיון דבמקום שאין כותבין כתובה הוא ומשום גט נמי לא היה לו לחוש שכבר נקרע לפי דבריו אלא שהיה לו שובר שלא תחזור כו' דלהך חששא שתגבה בעדי מיתה א"א לתקוני אלא ע"י שובר וק"ל:

(1) ניהדר לסיפא דמשנה – כתובה ואין עמה גט היא אומרת אבד גיטי והוא אומר אבד שוברי לא יפרעו

(2) תוספות לפירוש סיפא דמשנה – בעל טוען אשר פרעתי ע"פ הגט בבית דין שעמדו בו כבר (בית דין שלעבר) ונקרע הגט כדבעי והי' לי שובר שלא תחזור ותגבה בעדי מיתה כשתתאלמן – ואבד השובר

(3) מהרש"א

(א) קשיא – אין הכי נמי דהבינו תוספות דאין לו לבעל למימר דבבית דין שלעבר חש שמא תגבה למחר בגט דהרי לפי דבריו נקרע – אבל הא תיקשי דכיון שהוציאה אשה כתובתה בבית דין שלפנינו לכאורה איירי במקום שכותבין כתובה והי' להן לתוספות לפרש בפשיטות אשר כתבו לבעל שובר בבית דין לשעבר שלא תוכל ליגבות עוד הפעם בכתובתה

(ב) תירוץ

(i) תוספות נקטי דאיירי במקום שאין כותבין כתובה ואירע כך שכתב לה ואין גובה בה כיון דבמקום שאין כותבין כתובה הוא

(ii) ולכן הוצרכו תוספות לפרש שהיה לו שובר שלא תחזור למיגבי אלו תתאלמן ותגבה בעדי מיתה – ולהך חששא שתגבה בעדי מיתה א"א לתקוני אלא ע"י שובר אפילו למ"ד דבעלמא אין כותבין שובר כדביארנו לעיל

סוגיא דהוציאה גט חלק ה' תוספות בא"ד והא יכול לבא לידי

הפסד

בא"ד והא יכול לבא לידי הפסד על ידי מה שנשאר גט וכתובה בידה כו' עכ"ל דהא בהוציאה עדי הגט מוקי לה אביי למאי דהדר ביה וכו' ו"י ואם כן נשאר הגט בידה (דהרי

לא הוציאה אלא עד הגט) וכתובה בידה (דבמקום שכותבין כתובה מוקי לה אביי) וכיון דסבר אביי דאין כותבין שובר היכא דאיכא לתקוני מלתא ה"נ הכא איכא לתקוני מלתא שלא יבא לידי הפסד בבית דין אחר על ידי שתוציא הכתובה והגט מידה ותירצו בכתובה שיש עדים שנשרפה ובגט נמי כיון דמצי אמרה בעינא לאינסובי ביה כו' דהכי אית ליה לאביי התם בפ"ק דמציעא וא"א לתקוני בגט רק ע"י שובר וק"ל:

סוגיא דהוציאה גט חלק ו' תוספות ד"ה שמע מינה

בד"ה ש"מ כותבין כו' א"נ כל כמה דמצי למידק מרישא מדקדק כו' עכ"ל ובהא דמשני במקום שאין כותבין הוא יתורץ נמי הסיפא דהיה לו שובר שלא תחזור ותגבה בעדי מיתה כשתתאלמן כמ"ש התוס' לעיל דבמקום שאין כותבין א"א לתקוני כ"א ע"י שובר ודו"ק:

(1) ניהדר למשנה

(א) רישא – הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובה

(ב) סיפא – כתובה ואין עמה גט היא אומרת אבד גיטי והוא אומר אבד שוברי הרי אלו לא יפרעו

(2) גמרא כמבואר בתוספות – קשיא – שמע מינה מרישא דכותבין שובר דאי אין כותבין שובר ליחוש דלמא מפקא לה לכתובתה וגביא בה ותיקשי למ"ד דאין כותבין – ומשני אמר רב במקום שאין כותבין כתובה עסקינן

(3) המשך תוספות

(א) קשיא – למה לא דייק דכותבין שובר אף מסיפא דקתני וזה אומר אבד שוברי

(ב) תירוצ' – כל כמה דמצי למידק מרישא מדקדק

(4) מהרש"א – ובהא דמשני בגמרא דאיירי במקום שאין כותבין הוא יתורץ נמי הסיפא דכתבו לבעל שובר בב"ד דלעבר שלא תחזור ותגבה בעדי מיתה כשתתאלמן דבמקום שאין כותבין כתובה לא מצי בעל למימר תחזירי לשטר כתובה ולכן אי אפשר לתקוני לחשש זה כי אם על ידי שובר

סוגיא דהוציאה גט חלק ז' תוספות ד"ה גט גובה

בד"ה גט גובה כו' דיכול לבא לידי הפסד כו' דכשתתאלמן תגבה שנית מנה ומאתים כו' עכ"ל מפרש"י נראה שזו היה קושיית המקשה דמעיקרא ש"מ כותבין שובר דאי לא תגבה לאחר מיתתו בתורת אלמנות כו' דהא ודאי בתורת גרושה לא הזרא גביא כו' ע"ש אבל התוספות לא ניחא להו לפרש כן פרכא דמעיקרא ש"מ כותבין שובר דא"כ לא הוה משני רב מידי דגט גובה עיקר כו' וכמ"ש התוספות הכא אלא דעיקר הפרכא דמעיקרא ש"מ כותבין שובר דאל"כ ברישא שתשאר הכתובה בידה יכול לבא לידי הפסד במקום שכותבין כתובה דלא יהיה נאמן לומר פרעתי מנה מגו דאלמנה נשאתיך והסיפא דאינה גובה בכתובתה לא תקשי ליה דיפרש כו' כמ"ש התוספות כל זה לעיל אך קשה לכאורה כיון דעיקר הקושיא היה לדברי התוס' מעיקרא שיפסיד במה שתשאר הכתובה בידה שלא יוכל לומר פרעתי מנה מגו דאלמנה נשאתיך אם כן אין תירוצם מספיק לקושייתם הכא דנהי דלרב גובה עיקר אפילו בעדי מיתה מ"מ תפסיד במה שתשאר הכתובה בידה שלא יוכלו היתומים לטעון בב"ד אחר כשתביא עדי מיתה דפרעתי מנה מגו דאלמנה נשאתיך ומהרש"ל כתב ליישב זה דצ"ל לרב דמוקי מתניתין בעדי הינומא או באלמנה עכ"ל ולא הבנתי דבריו דמ"מ במקום דליכא עדי הינומא יבואו היתומים לידי הפסד על ידי הכתובה

שתשאר בידה ובאלמנה נמי ליכא לאוקמא דמ"מ איכא מגו במקום שאין מכירין אותה שיוכלו לומר אין את אשתו דהכא לא שייך למימר בשתשאר הכתובה נמי בידה יוכלו לומר פרעתין במגו דלא גרשתיך דהא לא בתורת גירושין באת לגבות אלא בעדי מיתה ועוד אי באלמנה מוקמת למתניתין לרב לא ה"ל לרב למימר כלל גט גובה עיקר כו' אלא ה"ל לשנויי קושיא דמעיקרא ש"מ כותבין שובר בפשיטות דא"נ אין כותבין שובר לא יוכל לבא לידי הפסד כיון דאלמנה נשאה אבל נ"ל בזה במה שדקדקו לומר והם לא ידעו שהיתה גרושה כו' דמשמע אם הם ידעו שהיתה גרושה ליכא למיחש למידי שלא תוכל לגבות שנית כשתתאלמן על ידי הכתובה שהם יהיו נאמנים לומר שכבר גירשה וגבתה עיקר כתובה על ידי הגט כדמשמע בסיפא והשתא אין חילוק בין שתשאר הכתובה בידה ובין שתגבה בעדי מיתה כיון שלא ידעו שהיא גרושה תגבה פעם שנית ותו לא מידי וק"ל:

(1) המשך דגמרא – קשיא – שמע מינה מרישא דמשנה (הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה) דכותבין שובר

(2) רש"י לביאור קושיא דגמרא

(א) מדקתני גובה כתובתה בהוצאת גט ולא חייש לאיערומי מערמא והדרא ומפקא כתובתה בבי דינא אחרינא ותגבה לאחר מיתתו בתורת אלמנה לומר לא נתגרשתי ולא נפרעתי (דהא ודאי דליכא למיחש דבתורת גרושה הדרא גביא דהא קרעינן לגיטא וכי הדרא מפקא לכתובתה בלא גט תנן בסיפא דמשנה הרי אלו לא יפרעו)

(ב) ומדלא חייש שלא תגבה לאחר מיתתו בתורת אלמנה ש"מ כותבין שובר על כרחו של לוח ואינו יכול להשמיט עצמו לומר לא אפרע עד שתחזיר לי שטרי שמא תחזור ותוציאנו אלא אומרים לו פרע והוא יכתוב לך שובר

(3) המשך דגמרא – מסקנא דרב – לעולם אין כותבין שובר – גט גובה עיקר – כתובה גובה תוספת

(4) רש"י – ביאור למסקנא דרב – כי מפקא גט בלא כתובה גובה עיקר כתובתה דהיינו מנה ומאתים וגובה דקתני מתני' עיקר קאמר ולא תוספת – וכי מפקא כתובה בלא גט גובה תוספת ולא עיקר דחיישינן שמא גבאתה לעיקר על פי הגט

(5) תוספות

(א) קשיא דרשב"א – כיון דאית ליה לרב דאין כותבין שובר אם כן הוציאה גט ואין עמו כתובה לא תגבה אפי' מנה ומאתים עד שתחזיר לו הכתובה דיכול לבא לידי הפסד במה שנשאר שטר כתובה בידה דכשתתאלמן תגבה שנית מנה ומאתים בעידי מיתה הואיל ושטר כתובה בידה דכי קאמר רב כתובה אינה גובה עיקר הנ"מ בגרושה דאית לה גט אבל אלמנה במאי תגבה עיקר אם לא בכתובה והם לא ידעו שהיתה גרושה

(ב) תירוץ – אי אמרינן לרב דאפי' אין כתובה בידה גובה עיקר אפי' בעידי מיתה בלי הוצאת כתובה אתי שפיר דהרי לאחר שמת לא יפסידו יורשיו יותר במה שנשאר השטר כתובה בידה

(6) מהרש"א

(א) קשיא לרשב"א – מפרש"י נראה אשר קושיית רשב"א הרי היא קושיית המקשה בגמרא גופה שהקשה ש"מ כותבין שובר דאי לא כותבין שובר תגבה מיורשיו לאחר מיתתו בתורת אלמנות כו' דהא ודאי בתורת גרושה לא הדרא גביא דהא קרעינן לגיטא ואי הדרא מפקא לכתובתה בלא גט תנן במתני' הרי אלו לא יפרעו כו'

(ב) תירוץ

(i) תוספות נקטו דבקושטא לאו לקושיא דרשב"א כיוונו בגמרא דאלו כיוונו לקושיא דרשב"א לא הוה משני רב מידי באמרו דגט גובה עיקר כו' כמו שהקשה רשב"א הכא

(ii) אלא נקטו

(1) דעיקר קושיית המקשה היתה דאלו אין כותבין שובר אז מפני שתשאר הכתובה בידה יכול לבא לידי הפסד בב"ד שלאחר כך במקום שכותבין כתובה דמפני שיכולה להוציא כתובה לא יהא בעל נאמן לומר פרעתי מנה מגו דאלמנה נשאתיך

(2) והסיפא דכתובה ואין עמה גט דהרי אלו לא יפרעו הגם דכותבין שובר ניחא דיפרש כר' יוחנן כמ"ש תוספות בתחלת דף פח: כתובה ואין עמה גט פירוש עדי הגט היא אומרת אבד גטי שהלכו להם העדים והוא אומר שכבר פרע והיה לו שובר שלא תגבה פעם אחרת ונפסד השובר ונאמן במיגו דאי בעי אמר לא גרשתך

(ג) אך קשה לכאורה דאם כן מאי הועיל רשב"א בתירוצו אשר "אפילו אין כתובה בידה גובה עיקר אפי' בעידי מיתה בלי הוצאת כתובה" דמ"מ תפסיד ליתומים במה שתשאר הכתובה בידה שלא יוכלו היתומים לטעון בב"ד אחר כשתביא עדי מיתה דפרעתיך אבינו מנה מגו דאלמנה נשאתיך

(7) דרך מהרש"ל ליישב קושיא זו "דמאי הועיל רשב"א בתירוצו" – לרב מוקי מתניתין בדאיכא עדי הינומא דעל כל פנים לא יוכלו יתומים לטעון בבית דין אחר אשר אלמנה נשאתיך אבינו – או דאירי בידוע שהיתה אלמנה כשנשאה אביהם דעל כל פנים אינה תובעת אלא מנה

(8) מהרש"א – קושיות לתירוץ למהרש"ל

(א) מ"מ במקום דליכא עדי הינומא יבואו היתומים לידי הפסד על ידי הכתובה שתשאר בידה

(ב) ובאלמנה נמי ליכא לאוקמא דבמקום שאין מכירין אותה אכתי מפסידין יתומים בהא דנשאר כתובה בידה דכתובתה לא יוכלו יתומים לומר פרע ליך אבינו במיגו דאין את אשתו של אבינו

(ג) ועוד אי באלמנה מוקמת למתניתין לרב לא ה"ל לרב למימר כלל גט גובה עיקר כו' אלא ה"ל לשנויי קושיא דמקשה (דשמע מינה דכותבין שובר דאי לאו הכי יכול לבא לידי הפסד דלא יהיה נאמן לומר פרעתי מנה מגו דאלמנה נשאתיך) בפשיטות דאי נמי אין כותבין שובר לא יוכל לבא לידי הפסד כיון דאלמנה נשאה ומודה היא דאין לה אלא מנה

(9) המשך מהרש"א – דרך אחרת לתרץ תועלת דתירוץ רשב"א

(א) לעולם כיוונו בגמרא בקושיא דמעיקרא להקשות כדאמרן "ש"מ כותבין שובר דאל"כ ברישא בגרושה כשהוציאה גט ואין עמה כתובה מפני שתשאר הכתובה בידה יכול לבא לידי הפסד דלא יהיה נאמן לומר פרעתי מנה מגו דאלמנה נשאתיך

(ב) ואל תיקשי דאם כן מאי הועיל רשב"א בתירוצו אשר "אפילו אין כתובה בידה גובה עיקר אפי' בעידי מיתה בלי הוצאת כתובה" דמ"מ תפסיד ליתומים במה שתשאר הכתובה בידה שלא יוכלו היתומים לטעון בב"ד אחר כשתביא עדי מיתה דפרעתי מנה מגו דאלמנה נשאתיך

(ג) דתריץ

(i) רשב"א גופי' נוקט דחוששין אשר לעתיד לא ידעו יתומים שהיא גרושה – דאלו ידעו לעתיד שהיא גרושה יהיו נאמנין לומר שהיתה גרושה ולכן לא תגבה על פי סיפא דמשנה בהוציאה כתובה ואין עמה גט

(ii) וכיון דלא ידעו שהיא גרושה לא ישקרו יתומים לעתיד למימר אבינו גרשתך וכבר פרע לך מנה

דף פט:

סוגיא דהוציאה גט חלק ח' גמרא אלא כולה רשב"ג

[דף פט עמוד ב] גמרא אלא כולה רבן שמעון בן גמליאל היא וחסורי כו' לכאורה קשה דלא הל"ל אלא דחסורי מיתסרא ומי הכריחו לומר דכולה רבן שמעון בן גמליאל ואימא דמסכנה ואילך פליגי כדס"ד מעיקרא ויש ליישב כיון דהשתא מפרש שלא בגט דאמר רבן שמעון בן גמליאל היינו שלא בגט ממש אבל יש עדי גט אין סברא שיהיה ת"ק פליג עליה דאל"כ לת"ק במאי גביא עיקר במסכנה ואילך וק"ל:

(1) משנה בהוספת סיפא דר' שמעון בן גמליאל

(א) רישא – הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה

(ב) מציעתא – כתובה ואין עמה גט היא אומרת אבד גיטי והוא אומר אבד שוברי הרי אלו לא יפרעו

(ג) סיפא – רבן שמעון בן גמליאל אומר מן הסכנה ואילך אשה גובה כתובתה שלא בגט

(2) וניהדר למסקנא לרב דברישא כי מפקא גט בלא כתובה גובה עיקר כתובתה דהיינו מנה ומאתים וגובה דקתני מתני' עיקר קאמר ולא תוספת – ובמציעתא כי מפקא כתובה בלא גט גובה דיקא תוספות ואינה גובה עיקר כתובתה דחיישינן שמא גבאתו על פי הגט

(3) המשך דגמרא

(א) קשיא לרב – במציעתא ליגבי מיהת תוספת כתובתה

(ב) אמר רב יוסף הכא במאי עסקינן במציעתא כשאין שם עדי גירושין מיגו דיכול למימר לא גירשתיה יכול למימר גירשתיה ונתתי לה כתובתה – ועכשיו נקטינן דרבן שמעון בן גמליאל נמי איירי בדליכא עדי גירושין

(ג) קשיא – לא יתכן לאוקי לרבן שמעון בן גמליאל בדליכא עדי גירושין דאי ליכא עדי גירושין במאי גביא אלא מוכרח דאיירי בדאיכא עדי גירושין – וכיון דפליג אתנא קמא במציעתא (דלא מחלק בין שעת הסכנה לשלא בשעת הסכנה) מכלל דתנא קמא נמי איירי בדאיכא עדי גירושין – והדרא קושיא דגמרא לרב לדוכתה דבהוציאה כתובה ואין עמה גט למה אינה גובה תוספת הרי בעל לית ל' מיגו דאי בעי אמר לא גרשתיה

(ד) תירוץ

(i) אלא כולה (בין מציעתא בין סיפא) רבן שמעון בן גמליאל היא וחסורי מיתסרא והכי קתני הוציאה כתובה ואין עמה אפילו עדי גט הרי אלו לא יפרעו דנאמן בעל במיגו דאי בעי אמר לא גרשתיה

(ii) בד"א דלא יפרעו כשאין שם עדי גירושין אבל יש שם עדי גירושין גביא תוספת דהרי הוציאה כתובה וליכא מיגו לבעל – אבל עיקר אפילו בדאיכא עדי גירושין אי מפקא גיטא גביא ואי לא מפקא גיטא לא גביא כבשיטת רב – ומן הסכנה ואילך בדאיכא עדי גירושין גביא אף על גב דלא מפקא גיטא שרבן שמעון בן גמליאל אומר מסכנה ואילך אשה גובה כתובתה שלא בגט בדאיכא עדי גירושין

(4) מהרש"א

(א) קשיא – לא הל"ל אלא דחסורי מיתסרא והכי קתני במציעתא לתנא קמא הוציאה כתובה ואין עמה גט הרי אלו לא יפרעו מחמת מיגו דבעל – בד"א דלא יפרעו ואיכא מיגו דבעל כשאין שם עדי גירושין אבל יש שם עדי גירושין גביא תוספת דהרי ליכא מיגו דבעל – אבל כמבואר ברב עיקר אי מפקא גיטא גביא ואי לא מפקא גיטא לא גביא – מה שאין כן רבן שמעון בן גמליאל דבמקום סכנה גובה עיקר בעדי גירושין אף בדלא מפקא גיטא

(ב) תירוץ – לדרך זו תיקשי לתנא קמא במאי גביא עיקר בסכנה ואילך

סוגיא דהוציאה גט חלק ט' רש"י ד"ה מנלן

בפרש"י בד"ה מנלן דקאמר לעיל כו' חדא מינייהו גביא בלא שטרא שהרי בפרעון הראשון החזירה כו' עכ"ל דאף מקום שאין כותבין והיינו לנשואין מ"מ הכא בארוסה למאי דבעי למימר דלית לה כלל אי לא כתב לה ע"כ איירי בשניה לה כתובה ומ"מ בפרעון הראשון החזירה כו' ומשמע ליה למר קשישא הא דקאמר לעיל עדי מיתה גופייהו כו' איירי נמי בארוסה מיהו ק"ק מי הכריחו לפרש"י לפרש כן דמר קשישא מוכח לה מהא דקאמר עדי מיתה גופייהו כו' כיון דאיכא לאוקמא בנשואין וטפי ניחא לפרושי דמר קשישא מוכח לה שפיר מהא דקאמר לעיל אלמנה מן הארוסין במאי גביא בעדי מיתה וליחוש דלמא גירשה ומפקא כו' ואם נאמר שאין לארוסה כתובה אם לא כתב לה מה בכך כיון שלא יהיה לה כתובה שכבר החזירה יכולים לומר לה שלא היה לה כתובה כלל ויש ליישב דליכא לאוכוחי מידי מהא דלעיל דפריך שפיר ודלמא גירשה ומפקא כו' ותביא עדים שכתב לה כתובה ועל ידי הגט תגבה העיקר אבל לעיל בעדי מיתה גופייהו כו' כיון דאין לה כתובה אם לא כתב לה ה"ל לגבי ארוסה כמו במקום שכותבין ולא תגבה כ"א ע"י כתובה ותו לא מידי ודו"ק:

(5) גמרא כמבואר ברש"י

(א) קשיא דרב כהנא ורב אסי לרב

(i) לדידך דאמרת אין כותבין שובר וגט גובה עיקר – אלמנה מן הנשואין דאין לה גט במאי גביא כתובה שלה על כרחך בעדי מיתה שמת בעלה ומחזרת שטר כתובה ליורשי וקורעין אותו

(ii) וליחוש דלמא גירשה מקודם שמת בעלה ובקושטא יש לה גט ולאחר שגובה עכשיו בתורת אלמנה מבלי להחזיר גיטה הדרא ומפקא גיטא בבי דינא אחרינא ותגבה עיקר בתורת גרושה

(ב) תירוץ דרב – אין אלמנה גובה כתובתה אא"כ מכירין אותה שבשעת מיתתו היתה יושבת תחתיו וידוע שלא גרשה מקודם שמת

(ג) קשיא לרב – לאלמנה מן האירוסין שלא ישבה תחתיו מעולם ואף על פי כן מובן דגביא בעדי מיתה – ליחוש דלמא גירשה מכבר ולאחר דגביא עכשיו בתורת אלמנה מפקא גיטא בבי דינא אחרינא וגביא עיקר בתורת גרושה

(ד) מסקנא דרב

(i) אלא לא תימא ביושבת תחת בעלה אלא דבמקום דלא אפשר כותבין שובר

(ii) דאי לא תימא הכי – במקום שאין כותבין כתובה ואין היורשים יכולין לומר לה החזירי שטר כתובתה ולכן גביא בעדי מיתה גרידא – ניחוש דלאחר דמפקא עדי מיתה בהאי בי דינא וגביא עיקר בתורת אלמנה הדר מפקא עדי מיתה בבי דינא אחרינא וגביא עוד הפעם בתורת אלמנה – אלא ודאי במקום דלא אפשר כותבין שובר

(6) המשך דגמרא

(א) אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי מדברי רב מוכח דנוקט דאלמנה מן האירוסין אית לה כתובה בתנאי ב"ד אפילו אם לא כתב לה

(7) רש"י כמבואר במהרש"א

(א) מר קשישא נוקט דרב סבירא ליה ככה מהא דאמר רב אלו אין כותבין שובר עדי מיתה גופייהו ליחוש דלמא מפקא עדי מיתה והדר מפקא עדי מיתה

(ב) השתא באלמנה מן הנשואין מובן כוונת רב בפשיטות אשר במקום שאין כותבין כתובה ואין היורשים יכולין לומר לה החזירי שטר כתובתה ולכן גביא בעדי מיתה גרידא אז אלו אין כותבין שובר תוכל לגבות פעמיים בלי הוצאת כתובה

(ג) אבל כיון דלכאורה אמר רב למילתי' אף באלמנה מן האירוסין תיפשיט נמי דכיון דרב חושש שמא תיגבי פעמיים אי לאו דכותבין שובר מוכרח דלכל הפחות חדא מהני שתי גביות תעשה בלא שטרא שהרי בפרעון ראשון תחזירה השטר אם כתב לה וקא חייש להדרא עוד הפעם ומפקא בתנאי ב"ד בלא שום שטר כתובה

(8) מהרש"א

(א) קשיא

(i) מי הכריחו לרש"י לפרש כן דמר קשישא מוכח לה מהא דקאמר רב עדי מיתה גופייהו כו' – סוף סוף איכא לאוקמא הך "דעדי מיתה גופייהו" דיקא באלמנה מן הנשואין ודוקא באלמנה מן הנשואין אומר רב דיכול להיות אשר במקום שאין כותבין כתובה הדרה ומפקי אי לאו דכותבין שובר ואין הכי נמי אשר באלמנה מן האירוסין לא חיישינן דדלמא הדרא ומפקי מחמת דאינה גובה בכתובתה אלא אם כן כתב לה ומחזירה לשטר כתובה

(ii) ולכאורה טפי ניחא לפרושי דמר קשישא מוכח לה שפיר מהא דקאמר רב אלמנה מן האירוסין במאי גביא בעדי מיתה וליחוש דלמא בקושטא גירשה בעלה לפני שמת ולאחר שגביא עכשיו בתורת אלמנה הדרה ומפקא גיטא וגביא עוד הפעם – ואם נאמר שאין לאלמנה מן האירוסין כתובה אם לא כתב לה הרי תצטרך להחזיר כתובתה עכשיו כשגביא בתורת אלמנה ולא תוכל תו לגבות בתורת גרושה מן האירוסין בלי כתובה

(ב) הקדמה לתירוץ מהרש"א

(i) נקטנו אשר אלו לא כתב לארוסה כתובה אין לה כתובה מתנאי בית דין ואינה גובה כלום אלא בהוצאת כתובה ממש

(ii) אבל בקושטא לרב דס"ל בעלמא דמפקא גיטא גביא מיתה עיקר כתובה יש גוונא אחת יוצא מכלל דהיינו גרושה מן האירוסין דאלו מוציאה גט מציא מיתה גבי עיקר כתובתה בהוצאת גט ובלבד דאיכא עדים אשר כתב לה כתובה

(iii) מה שאין כן באלמנה מן האירוסין שאין לה גט ואכן אינה גובה כלום כי אם על ידי כתובה

(ג) תירוץ מהרש"א – ולכן ליכא לאוכוחי מידי מהא דפריך ודלמא גירשה ומפקא כו' דהרי לכל הדעות מיתה גביא עיקר כתובתה אפילו בלא הוצאת כתובה ובלבד שתביא עדים שכתב לה כתובה – אבל מלעיל בעדי מיתה גופייהו דגביא בתורת אלמנה ולא בתורת גט אלו מן הדין אין לה כתובה אם לא כתב לה ה"ל לגבי ארוסה כמו במקום שכותבין ולא תגבה כלום כ"א ע"י כתובה – ולכן מהא דחש רב שמא תגבה פעמיים מוכח שפיר דיש לה כתובה בתנאי בית דין אפילו לא כתב לה

רש"י ד"ה שני גיטין

בד"ה שני גיטין כו' זמן ראשונה קודם לזמן גט ראשון וזמן כתובה שניה כו' עכ"ל ובסיפא דקתני שתי כתובות וגט א' או כתובה וב' גיטין כו' אינה גובה אלא א' ה"מ למיתני בכה"ג אפילו בב' כתובות וב' גיטין וקדמו ב' הכתובות לגט ראשון אלא דלפי הטעם לא הוה רבותא טפי וק"ל: